ЛЮТИЙ
FEBRUARY
1961

ОВИД

HORIZON

РІК XII., Ч. 2 (113)

ЦІНА 30¢

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

ВИДАЛО ТРИ НОВІ (досі ще не друковані) ОРИГІНАЛЬНІ ТВОРИ СЬОГОЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

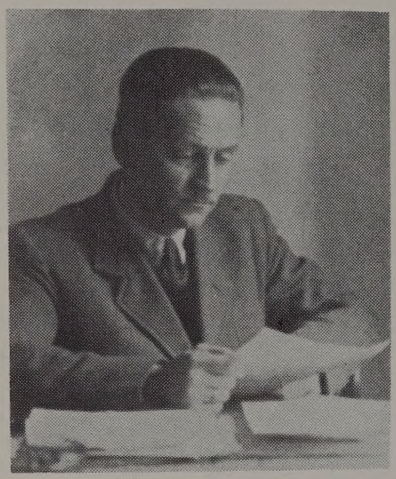

Юрій Тис
НА СВІТАНКУ
біографічна повість з життя Марка Вовчка.
Літературна й мовна редакція:
Ст. Риндик та І. Боднарук.
Сторінок 404
Ціна дол. 4.50

Софія Парфанович
ВІРНИЙ ПРИЯТЕЛЬ
(оповідання з життя домашього кота з ілюстраціями для старших і для молоді)
Літературний і мовний редактор:
А. Юриняк.
Сторінок 208
Ціна дол. 2.50

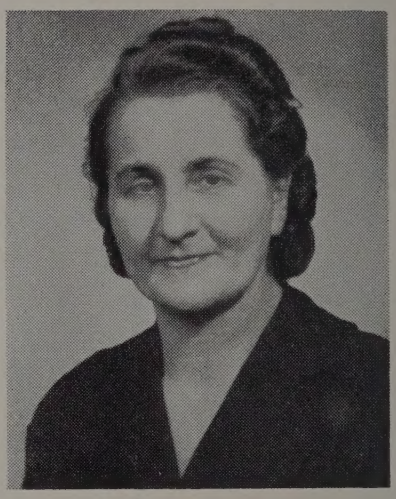

Галя Лагодинська
ДО СОНЦЯ — ДО ВОЛІ
(Мандрівка юности)
— повість —
Літературна й мовна редакція:
А. Калиновський та І. Боднарук.
Сторінок 256
Ціна дол. 3.00

Рекомендуємо нашим читачам цей гарний комплект нових літературних творів, що відзеркалюють наше минуле, з погідним українським духовим кліматом і благородним серцем української людини. Книжки читаються легко і з зацікавленням.

Усі три книжки видані люксусово (так само, як Твори Тараса Шевченка й Трилогія Богдана Лепкого), в твердій оправі, в імітації шкіри, з позолоченням, у мистецькому оформленні Оксани Мошинської.

Ціна всіх трьох книжок разом дол. 10.00

Замовлення приймаємо також без завдатку на сплати. Книжки висилаємо зворотною поштою.

Замовлення і гроші слати на адресу видавництва:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue Phone EV. 4-3868 Chicago, 22, Ill.

ОВИД

HORIZON

The Monthly Newsmagazine

Vol. XII. No. 2 — February 1961

EDITOR

Mykola Denysiuk

PUBLISHER

Mykola Denysiuk Publishing Co.
2226 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, U.S.A.
Tel.: EVerglade 4-3868

REPRESENTATIVES:

South America:
Mychajlo Danylyshyn
c. Mozart 614
Buenos Aires, Rep. Argentina.

Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England.
Ukrainian Booksellers
49. Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Ihnat Stachij
Esneux en Liege

Second-class mail privileges autorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail, Post Office Dept., Ottawa

Composition & printed by Mykola Denysiuk Printing Co., 2226 W. Chicago Avenue Chicago 22, Illinois — U.S.A.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions

Subscription $3.00 yearly.

Видає й редагує
Микола Денисюк

Мовний редактор —
Іван Боднарук

Надісланих рукописів редакція не звертає, як теж не веде листування з приводу невикористаних матеріялів. Статті, підписані прізвищем чи псевдонімом автора, не завжди відповідають поглядам редакції. Редакція застерігає собі право скорочувати статті й виправляти мову.

Всі права застережені.

Річна передплата;

Австралія і Англія — шіл.	**30.-**
Бразилія — крузейрів	**240.-**
Аргентина — арг. пезів	**120.-**
ЗДА, Канада і ін. — дол.	**3.-**
Німеччина — ДМ	**10.-**
Франція — фр. фр.	**800.-**

ЗМІСТ

Олесь Бабій — **Пісня про Олену Телігу** 3
Олена Теліга — **Вибір з поезій** 8
Роман Завадович — **Олесь Бабій** 9
Теодор Курпіта — **Олесеві Бабієві** (дружнє) 12
Михайло Данилишин — **Здобутки еміграції** 14
Роман Турянський — **Африка — цікавий континент** 17
Дарія Кузик — **Антін Рудницький** 20
Лев Р. Лепкий — **Причинки до генези трилогії „Мазепа"** 24
мд — **Самопоміч у Чікаго — найбільша українська кредитова кооператива в ЗДА** 28
Серед книжок — І. Витанович — **Україна в цифрах** (Юрій Соловій: Політика ЦК КПСС у плянуванні розвитку промисловости та промислових кадрів на Україні); В. Дорошенко: **Записки полоненого** (О. Кобець: Записки полоненого) 30

На обкладинці: Олена Теліга (річницю смерти сл. п. поетеси вшановуємо новою поемою Олеся Бабія „Пісня про Олену Телігу", що друкуємо в цьому числі „Овиду" на стор. 3-7).

ГОСТІ НАШОГО ВИДАВНИЦТВА

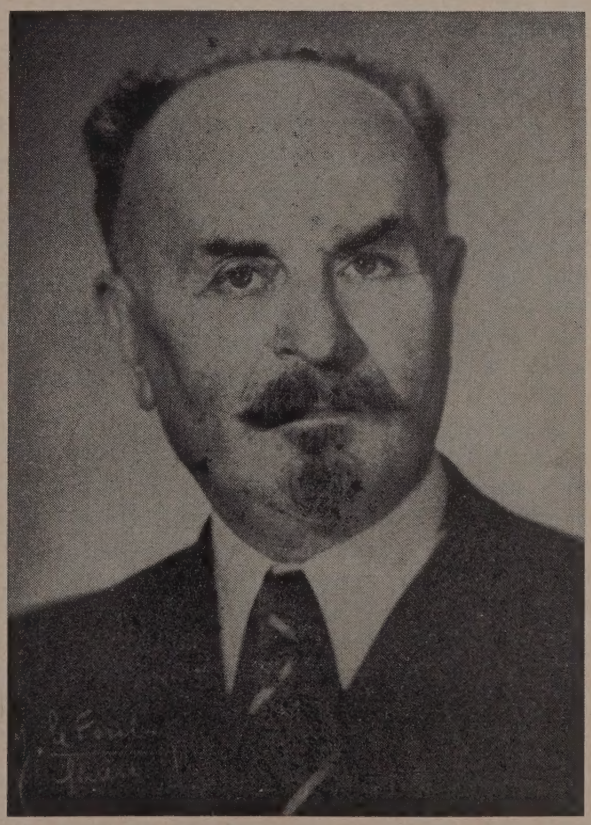

Проф. Борис Мартос

колишній міністер фінансів і голова Ради Міністрів Директорії УНР відвідав наше видавництво в січні 1961 р. У часі цих відвідин намічено договорення у справі видання спогадів Достойного Гостя (з часів визвольних змагань) нашим видавництвом.

Від видавництва

Акція поширення „Овиду" переводитиметься в усіх осередках українців на чужині. Наладнавши друк і систематичну появу „Овиду", в першому етапі цієї акції реалізуватимемо первісний наш плян збільшення його накладу до 5.000 примірників. При осягненні цієї висоти тиражу, збільшимо об'єм „Овиду" й друкуватимемо його в двох кольорах.

Запрошуємо наших Передплатників і Читачів до участи в акції поширення „Овиду". Якщо хочете зробити приємність Вашим приятелям, то порадьте їм передплатити „Овид", що своїм добірним змістом створює атмосферу здорового оптимізму.

Рахунки передплатникам „Овиду" вислала Адміністрація при кінці січня. Просимо всіх передплатників вирівняти своєчасно передплату за „Овид", бо ми можемо користуватися зниженою поштовою оплатою тільки для переплатників, що мають заплачену передплату.

Передплата „Овиду" на цілий 1961 рік коштує лише дол. 3.00, себто один примірник „Овиду" коштує вже з доставою до дому 25 центів.

Десятий том творів Тараса Шевченка (Листи, під редакцією проф. Павла Зайцева, з новими доповненнями проф. В. Міяковського) вислано нашим покупцям ще перед появою цього числа „Овиду". Ми приступили вже до кінцевої стадії реалізації цього нашого монументального видання і стараємося якнайскоріше закінчити друк цілости. Затримка деяких томів спричинена лише тим, що деякі з них наші вчені ще закінчують опрацьовувати та доповнювати новими працями. Завважуємо також, що четвертий том (Поезії 1857—1861 за редакцією П. Зайцева) і тринадцятий том (збірник статтей про Т. Шевченка за редакцією П. Одарченка) появляться в нашому видавництві вперше. Також і інші томи не будуть лише перевиданням первісного видання Українського Наукового Інституту, але ми вирішили доповнити їх найновішими дослідами й працями, що були зроблені до 1961 року включно. Дир. В. Дорошенко закінчує доповненням 14-го тому (бібліографія), а інших вчених ми запросили до опрацьовання і доповнення 11-го тому (Шевченко, як маляр) і 12-го тому (Шевченко в чужих мовах). Другий том тепер друкується.

Спогади М. Ковалевського п. н. „При джерелах боротьби" вийшли вже друком в Європі. Нашим покупцям, що замовили ще при заповідженні їх появи в серії „Нові видання" чотири книжки за дол. 16.00), зможемо доставити на другий місяць. З цієї ж заповідженої давніше серії появилася також повість Г. Лагодинської „До сонця — до волі", що висилаємо рівночасно з цим числом „О виду".

Історія Українського Центрального Комітету Володимира Кубійовича появиться в нашому видавництві на основі окремого видавничого договору з автором. Перший том міститиме матеріяли за 1939 — 1941 рр. (до вибуху німецько-совєтської війни) й вийде з друку (багато ілюстрований) ще в другій половині цього 1961 року.

Інші наші видання реалізуємо згідно з попередніми повідомленнями. Закінчуємо тепер друк ілюстрованої автобіографічної повісти Уляни Кравченко „Хризантеми".

Statement required by the Act of August 24, 191 as amended by the Acts of March 3, 1933, July 1946 and June 11, 1960 (74 Stat. 208) showing th ownership, management and circulation of "OVYI HORIZON" published monthly at Chicago, Illino for November 1960.

1. The names and addresses of the publishe editor, and business manager are:

Publisher: Mykola Denysiuk Publishing Compan 2226 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Illinois.

Editor: Mykola Denysiuk.

Business manageress: Anna Denysiuk, — 222 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Illinois.

2. The owner is: (if owned by a corporation, it name and address must be stated and also im mediately thereunder the names and addresse of stockholders owning or holding 1 percent o more of total amount of stock. If not owned b a corporation, the names and addresses of th individual owners must be given. If owned by partnership or other unincorporated firm, its nam and address, as well as that of each individua member must be given.)

— Mykola Denysiuk — 2226 W. Chicago Ave Chicago 22, Illinois.

3. The known bondholders, mortgagees, and othe security holders owning or holding 1 percent o more of total amount of bonds, mortgages, or othe securities are none.

4. Paragraphs 2 and 3 include, in cases whe the stockholder or security holder appears upon th books of the company as trustee or in any othe fiduciary relation, the name of the person o corporation for whom such trustee is acting; als the statements in the two paragraphs show th affiant's full knowledge and belief as to th circumstances and conditions under which stock holders and security holders who do not appea upon the books of the company as trustees, hol stock and securities in a company other than tha of a bona fide owner.

5. The average number of copies of each issu of this publication sold or distributed, throug the mails or otherwise, to paid subscribers durin the 12 months preceding the date shown abov was: (This information is required by the act o June 11, 1960 to be included in all statemen regardless of frequency of issue) 2,000

Mykola Denysiuk, editor and publisher.

Sworn to and subscribed before me this 18th da of October AD 1960 — W. Nychay, Notary pupli

Commission Expires May 11, AD 1964.

РІК XII., Ч. 2 (113)

ОВИД

ЛЮТИЙ 1961

Олесь Бабій

Пісня про Олену Телігу

Благословенна будь країна і землиця
чорноземна на берегах Дніпра ріки,
де родиться, росте така, як гай, пшениця,
де в давнині в степах боролись козаки,

а де ще і тепер нащадки їхні, внуки
в бій з ворогом ідуть із городів, осель,
а часом і жінки хапають зброю в руки,
зміняють кужелі на кріси й сталь шабель.

Запише літописець в історію, в книгу
одну з таких жінок, і певно не один
кобзар, поет прославить у піснях Телігу,
надхненницю борців, поетку їх дружин.

Вона в дитинстві вже пізнала у вітчизні
красу, величність війн, повстань народніх чар,
і бачила війська, що йшли під гомін пісні
та сурем аж під Львів, під Крути і Базар.

Не стерпівши кайдан московських, кнута, гніту,
покинула Теліга рідний край, свій дім,
пішла з вигнанцями скитатися по світу,
скарб спогадів несла у серці молодім,

і ген десь коло рік Велтави, Райну, Висли,
на тротуарах міст в далекій чужині,
родину, батьківщину згадувала в мислі
та мріяла про них, і часом їй у сні,

в малій кімнаточці убогої вигнанки,
приснились байраки, сади вишневі, луг,
де співи солов'я вітають день, світанки,
а ввечір спів дівчат лунає по селу.

Хоча в Олени все був усміх на тім личку,
подібнім до облич козацьких донь і жон,
Теліга у журбі не тільки вдень, а й внічку,
утерши сльози з віч, спімнувши привид, сон,

гляділа в далечінь засмучено, мрійливо,
за овид, гори, доли, й дивлячись на Схід,

аж за границю, думала вона тужливо:
— Ген тамки рідний край, там нарід мій і рід. —

Ні втіхи юности, забави дівування,
труди, краса весни, ні музики тон, чар
не втихомирили терпіння, мук вигнання,
й поетці кожний день був, мов хреста тягар.

Коли заграли знов у всіх краях канони,
й страшний пожар війни іспалахнув, горів,
біль, туга повели Телігу за кордони,
на Україну, й там у хутірець батьків.

Тремтіли перли сліз утіхи привітання
в очах її, коли поетка по літах
журби, і туги, та смутку, і вигнання
побачила Дніпро й сільце на берегах.

Теліги радощі змінились в пекло муки,
коли до міст, до сіл у грізний час війни,
немов жадібні жиру і голодні круки,
злітались, ішли займанці з чужини.

На Схід ішли війська німецькі у поході,
щоби на Гітлера провідника наказ
ізгнобити вільні племена і народи,
над ними панувать від Альп аж по Кавказ.

Побореним, слабим — усе неволя, горе,
І переможець горе й рабство теж приніс!
Від Тиси по Кубань, по Дон і Чорне море
кров ріками плила, лились потоки сліз.

У тюрмах, таборах кожнісінької днини
вмирали України дочки і сини,
або напасникам давали дар данини,
для них зоравши і засіявши лани.

Коли у спаленій оселі на руїні
помер повішений на дубі бойовик,
тоді в палкій душі поетки героїні
зродився бунт і гнів, озвавсь одчаю крик:

— Той згине, хто не міг убити гадів, змиїв,
оборонятися від вовчої тічні!
Любити ближнього жіноче серце вміє,
та ворога любить жінки не вміють, ні!

Тому всім серцем я ненавиджу германців,
убити вбивників, злочинців то не гріх.
Хай Україна буде табором повстанців,
Хай зміниться в твердині кожний наш поріг. —

На Володимирську Гору, за храм Софії
ішло німецьке військо горде від звитяг,

поетка в Києві снувала пляни, мрії
про боротьбу з тим військом і про змаг.

Та всі діла Теліги, змови, вчинки, кроки
слідили, знали вже лукаві вороги,
її в тюремну келію вгнав поліцист жорстокий
поетку скована в кайдани, ланцюги.

Коли вночі у тьмі Теліга у в'язниці
гляділа з-поза грат на площу і на парк,
чомусь згадала, що колись читала в книжці,
як то кати спалили Жанну д'Арк.

І засудили так її судді злосливі:
— Щоб український нарід нас не поборов,
Телігу за діла і твори бунтівливі
на розстріл! Кара смерти! Кров за німців кров! —

Світало. З келії понурим коридором,
подвір'ям, сходами з пивниці катівні
Теліга скоро йшла й спокійним, гордим зором
дивилася на рій ескорти, солдатні.

І нагло з-поза грат в'язничних у віконце
заглянуло проміння соняшне, й в той час
подумала поетка: — Бачу ясне сонце...
Я бачу сонечко в житті останній раз! —

Заблиснули нараз багнетів гострі леза,
зловіщо брязкнула і карабінів сталь,
коли до розстрілу ступала поетеса,
здавивши у душі, у серці страх і жаль.

До брам окованих і по тюремних стінах,
у заґратовану темницю, у підвал
зов, оклик пролунав: — Нехай живе Вкраїна! —
Прокльоном відповів усміхнений капрал...

І сальва крісова відбилася луною
об мур, і бачили там тільки прусаки,
як жінка впала вмить убита під стіною,
як з ран її плили кривавії струмки.

Найкращий, буйний квіт народу, України
іскошений упав убивникам до стіп,
і без хреста, і без молитви, домовини
тюремщик уночі поклав поетку в гріб.

За волю рідного свого народу, краю,
їх щастя і добро в змаганні, на війні
найкращі із борців, найліпші умирають,
тому й Теліга вмерла, згинула в борні.

Княгині Ольги край і спадщина нетлінні,
бо в змінах всіх століть і подій, поколінь
живе в нас дух князів у кожному мужчині,
а у серцях жінок живе ще дух княгинь.

II

Була така пора: Зійшлась моя дорога
з Твоєю, й далі ми вже по одній путі
із Праги чеської, із города старого,
все спільно, дружньо йшли в прийдешнє у житті.

Коли ходила Ти до школи із книжками,
чи то на прогульці у гурті учениць,
ми зустрічалися, йшли разом вулицями,
за Гуса пам'ятник побіля кам'яниць.

Була в ту пору теж одна така неділя,
коли і Ти, і я, і Ольжич молодець
плили у човнику Велтавою на хвилях
за тихі заливи, скелистий острівець.

Тоді то Ти й Твій друг, вдумливий ніжний мрійник,
під ритми колихань Велтави і човна,
читали вірші, що були немов лелійні
квітки, які росли, цвіли на мілинах.

За мостом Карловим з доби Середньовіччя,
неначе в дзеркалі тремтливий силует,
Твоє чоло, лице і Ольжича обличчя
в ріці відбилися, — поетка і поет.

Вдивлялась Ти у плесо водне, то у вежі
святинь і палаців у Празі, близь Градчан,
коли барвисту тінь, посріблені мережі
над ними постелив поранковий туман.

В той мент утілилась у всю Твою істоту
закоханість у світ, природу, все життя,
що кликала Тебе любити насолоду
хвилиною, що йде й мине без вороття.

Всміхалися до нас і сонце й синь небесна,
а пошуми вітрів, пінистих брижів, хвиль
вколисували нас, і радість безбережна
нам подала пугар солодких удовіль.

Коли схилялась Ти з човна, Твої рум'янці
смаглявих лиць поцілували вітреці,
волосся чорних кіс чесали тій панянці,
що в човнику плила із квітами в руці.

Сп'яніла захватом, в пориві втіхи, гожа,
немов здійснивши всі дівочі мрії, сни,
була і Ти тоді прекрасна, ніби рожа,
як образ юности, світанку чи весни.

Щось буйно молоде, чарівне і дівоче
являлося в Твоїх очах палких, ясних,
коли привабливо всміхалися ті очі,
й проміння соняшні відбилися у них.

Співали ми, й нараз, коли хитався човник,
то над свічадо і над лелії водяні,
над лози линув ген той спів пісень любовних,
і з шумом леготу зливалися пісні,

а з ритмом колихань човна і хвиль Велтави
єднались ритм і тон мелодій, пісеньок,
Твій сміх, Твої слова, привітливі, ласкаві,
Твій кожний рух і крок — граційний, мов танок.

І Ольжича й мене п'янили — чар природи,
пригоди в прогульці, весни краса і чар
Твойого усміху, і слів Твоїх, і вроди
Твоєї пишної, і дня теплінь та жар.

Коли наш човник плив, коли плескали весла,
вдаряли гриви хвиль запінених, шумких,
то туга і журба вигнанців наче щезла,
і сум у їх серцях німів, замовк, затих.

І нам здавалося, що стежка у майбутнє
уже постелиться до щастя і добра,
що жде на нас життя веселе і могутнє,
розкішне, соняшне, як весняна пора.

І думав я тоді, коли вже на прощання
я ніжно цілував долоні рук Твоїх:
— Олена створена для щастя, для кохання,
для співу, радости, для танців, для утіх! —

Я згадую тепер той день, мов казку дивну,
і знаю: — У тюрмі згинув Ольжич, мій друг,
убили вороги й Телігу-Шовгенівну,
та вічно житиме в народі їхній дух!

Із споминів моїх про Ольжича й Олену
зродилась пісня ця, як родить квіти дощ,
цю пісню смутками й жалобою надхненну
складаю на Твій гріб, Олено, замість рож!

З поезій Олени Теліги

ВЕЧІРНЯ ПІСНЯ

За вікнами день холоне,
У вікнах — перші вогні...
Замкни у моїх долонях
Ненависть свою і гнів!
Зложи на мої коліна
Каміння жорстоких днів,
І срібло свого полину
Мені поклади до ніг.
Щоб легке, розкуте серце
Співало, як вільний птах,
Щоб ти, найміцніший, сперся,
Спочив на моїх устах.
А я поцілунком теплим,
М'яким, мов дитячий сміх,
Згашу полум'яне пекло
В очах і думках твоїх.
Та завтра, коли простори
Проріже перша сурма —
В задимлений чорний морок
Зберу я тебе сама.
Не візьмеш плачу з собою —
Я плакать буду пізніш!
Тобі ж подарую зброю:
Цілунок гострий, як ніж.
Щоб мав ти в залізнім свисті
Для крику і для мовчань —
Уста рішучі, як вистріл,
Тверді, як лезо меча.

***

Моя душа й по темнім трунку
Не хоче слухатись порад,
І знову радісно і струнко
Біжить під вітер і під град.
Щоб заховавши мудрий досвід
У скринці без ключа і дна,
Знов зустрічати сірий розсвіт
Вогнем отрути чи вина.
Щоб власній вірі непохитній
Палить лямпаду в чорну ніч
І йти крізь січні в теплі квітні,
Крізь біль розлук — у радість стріч.

СУЧАСНИКАМ...

„Не треба слів! Хай буде тільки діло!
Його роби — спокійний і суворий,
Не плутай душу у горіння тіла,
Сховай свій біль. Зломи раптовий порив".
Але для мене — у святім союзі:
Душа і тіло, щастя з гострим болем.
Мій біль бринить, зате коли сміюся —
То сміх мій рветься джерелом на волю!
Не лічу слів. Даю без міри ніжність.
А може в цьому є й моя сміливість:
Палити серце — в хуртовині сніжній,
Купати душу у холодній зливі.
Вігром і сонцем Бог мій шлях намітив,
Та там, де треба — я тверда й сувора.
О, краю мій, моїх ясних привітів
Не діставав від мене жадний ворог.

ЧИТАЙТЕ — ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНИЦЬКОЇ ДУМКИ
ТИЖНЕВИК

»ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ«

Річна передплата
Звичайною поштою 7.50 - дол. — летунською поштою 12.50 - дол.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ" подає правдиві інформації про події на українських землях та приносить обширні відомості про міжнародні події, насвітлюючи їх в дусі інтересів української справи

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ" речево дискутує суспільні й політичні питання української еміґрації і містить хроніку українського життя з усіх закутків світу.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ"— це універсальний часопис української еміґрації й тому повинен знайтися в кожній українській хаті.

Ви можете стати передплатником „ШЛЯХУ ПЕРЕМОГИ", звертаючись на адресу Видавництва:

VERLAG
SCHLACH PEREMOHY
Munchen 8, Zeppelinstr. 67 Bundesrepublik Deutschland

Р. Завадович

Олесь Бабій

Уліті 1919. р. об'єднані українські армії, Наддніпрянська й Галицька, бравурним наступом наближалися до Києва. Відступаючи в переполосі на схід, розгромлені большевики запалили м. ін. містечко Соколівку на Житомирщині. Український наступ проходив серед небувалого морального піднесення. То був рідкий у нашій історії світлий момент, коли збройні сили всієї соборної України, стиснуті в один залізний кулак, розбивали ворожий спротив і, здобуваючи перемогу за перемогою, підходили до золотоверхого Києва.

Тож не диво, що, спостерігаючи цей переможний воєнний похід і приймаючи в ньому активну участь, молодий старшина УГА, Олекса Бабій, ідучи за природним нахилом своєї поетичної душі, тут, під Соколівкою, у лісі написав два вірші, два плоди свого захоплення величним історичним моментом. Тут він був свідком, як пліч-о-пліч із своїми наддніпрянськими братами дружньо маршували в бій частини славнозвісної бриґади Січових Стрільців під наказами своїх старшин. Обидва вірші, перший із них під бадьорим заголовком „На Київ!", і другий, „Привіт Січовим Стрільцям", були незабаром опубліковані у військовій газеті „Стрілецька Думка", що друкувалась у містечку Староконстантинові. То були перші друковані поезії Олеся Бабія. Отож, середи-ною 1919. р. датується його літературний дебют, звичайно, момент не самого народження, а прилюдного визнання поетичної музи нашого відомого й заслуженого працівника пера.

Від того часу творче перо Олеся Бабія вже не знало спочинку. Після бравурного Київського походу прийшли сумні часи, відступи, чотирикутник смерти і далі тотальне поневолення почетвертованої політичними кордонами Української Землі. Нелегке завдання поета, що оспівує долю й недолю своєї Батьківщини та рідного народу, що словами віри й надії у краще завтра намагається піддержати патріотичного духа серед своїх земляків, а для ворогів свого народу має тільки бунтарні слова докору-прокляття. Однак, з раз вибраного шляху молодий поет не зійшов, бо поезія була його призначенням.

Олесь Бабій уродився в селянській родині в місцевості Середне, калуського повіту на галицькому Підкарпатті. Початкову освіту одержав у недалекому містечку Войнилові, середню — в Калуші, Чорткові та Львові, а академічну — в чеській Празі, де завершив студії званням доктора філософії. 17-річним юнаком зголосився до військової служби в Леґіоні Українських Січових Стрільців. Але австрійська влада, обмежуючи числовий склад Леґіону, перенесла багато стрільців до своїх військових частин. І так Олесь Бабій опинився в 9. полку піхоти та був висланий на протиіталійський фронт. По розпаді австрійської монархії він вступив, як старшина, до Української Галицької Армії. По війні працював у Львові, як журналіст. У 1931. році польський суд засудив його на 4 роки тюрми за участь у конґресі українських націоналістів у Відні. На початку 2-ої світової війни, коли червона армія зайняла Західню Україну по Сян і Буг, перейшов зо Львова на захід і був шкільним інспектором на Підляшші та вчителем гімназії в Холмі. В останньому році війни виїхав до Німеччини, 4 роки прожив у таборах переміщених осіб у Карльсфельді та Мюнхені, а потім переселився до Чікаґо, де перебуває й досі.

Творчість нашого письменника охоплює здебільшого жанр поезії, але писав він також мистецькою прозою, оповідання, повісті, як теж літературно-критичні твори. Його віршотворення сягає однаковою мірою так у ділянку лірики, як епосу. Список окремих видань його віршових творів, складений за хронологічним порядком, такий: „Ненависть і

любов" (1921.р.), „Поезії" (1923), поема „Гуцульський курінь" (1928), „За щастя оманою" і „Перехрестя" (1930), „Жнива" (1946), „Світ і людина" (1947) і поема „Повстанці" (1956). Цей список треба ще доповнити віршами-поезіями, що появилися окремо в таких публікаціях, як „Митуса" й „Вісник" (Львів), „Студентський Вісник" (Прага), „Національна Трибуна" (Мюнхен), „Овид" (Чікаго) та ін. До ділянки мистецької прози належить збірка оповідань „Гнів" (1922.р), повість із життя УСС „Перші стежі" (1930) і повісті „Останні" та „Дві сестри" (1938). У всій творчості Бабія чітко вирізняються такі тематичні цикли: визвольно-воєнні переживання, селянська праця, краса природи, а також особиста любовна та філософсько-рефлексійна лірика.

Вартість українського письменника можна оцінювати не тільки міркою популярности його творів серед рідного народу, але також міркою ненависти, з якою ворог переслідує його й нищить його твори. І так, польський уряд заборонив два твори Олеся Бабія: „Перехрестя" і „Гуцульський курінь". Большевицький режим, звичайно, засудив узагалі всю творчість Бабія, але під цим оглядом показовою була доля двох повістей, „Останні" та „Дві сестри", виданих напередодні 2-ої всесвітньої війни. Заставши у Львові приготовані до продажу наклади цих повістей, большевики негайно спалили їх до останнього примірника. Цей факт і служить виясненням на питання, чому деякі твори Олеся Бабія зовсім або майже зовсім невідомі українській громадськості.

На перших початках літературної творчости наш поет виявив деяку пов'язаність із „символізмом". Символізм у літературі, як одна з форм модерної поезії, був в українській літературі після 1-ої всесвітньої війни досить поширений і мав чималу групу представників: Павло Тичина, Дмитро Загул, Яків Савченко, Олекса Слісаренко на східніх землях України, а в Галичині: Василь Бобинський, Марійка Підгірянка, Осип Турянський, Юра Шкрумеляк та ін. Тож не диво, що ця мода зачепила своїм впливом і молодого Бабія, який також шукав способів оспівувати по-новому порухи людської душі, любов і красу поезії. Ім'я Бабія знаходимо на сторінках львівського літературного журналу „Митуса" (1922.р.), що гуртував західньоукраїнських поетів, симпатиків символізму.

Однак, шукаючи власних шляхів поетичного вияву, Бабій при символізмі довго не втримався. Він відійшов від нього так само, як це зробили інші „митусівці". Історична доба, доба важких змагань кликала до громадської праці й боротьби. Поетичне слово, за словами Лесі Українки, повинно було стати мечем, ще одним родом визвольної зброї, ще одним засобом активізації національної енергії. А писати було про що. Традиція козацького героїзму одержала нове поповнення: подвиги УСС-ів, боротьба українських армій, а далі підпільна активність і партизанські дії УПА. То був фактичний і моральний капітал, якого не могла не використати наша література. Тож, поруч мотивів любовної лірики, поруч творів філософсько-споглядального характеру, в тематиці Бабія з'являються мотиви визвольної боротьби.

На Заході війна згасала згаром ватри,
На Сході спалахнув вогнем червоний гнів,
А до гуцульських сіль прийшли військові карти,
Щоб легіні ішли обороняти Львів.
Вітри зривали із дерев листки останні,
Несли осінню млу над склони гір Карпат,
А в селах дива-див, проміння провесняні
Й веселки блиск приніс день Перший Листопад.
...І хлопці всі встають, прощаються з батьками,
Прощають все село, смерековий поріг,
А матірня сльоза спливає їх слідами —
На грунях, на верхах біліє перший сніг.
...Ідуть розспівані, веселі,
Земля дуднить під марш і спів —
Тінь Довбуша стоїть на скелі,
Благословить своїх синів.

З поеми „Гуцульський курінь"

У тому сила й чар літератури, що вона може воскрешати картини минулого. І у творах Олеся Бабія оживають світлі моменти прогомонілої визвольної боротьби, а творче перо вичаровує в уяві недавні дні слави, визволення Києва, всенародну радість, що, мовляв, „Вкраїна вільна буде, бо комуністів поборов Петлюра", створення Карпатської України тощо. Але на зміну ясним картинам приходять темні, червоні від крови, хоча не менш героїчні й варті письменницького пера. У таборах переміщених осіб постає найбільший розміром епічний твір Олеся Бабія, поема „Повстанці", на яку кинула свою дантейську тінь жахлива трагедія, що сталась у родині поета після другого загарбання Західньої України большевиками: варварська розправа над членами його найближчої родини, один із незчисленних ворожих злочинів, що скоївся в розпалі боротьби вже не армій, а цілих народів коли

Сини чорнозему, селяни,
Йшли в невідоме, у незнане,
Готові на бої, на труд;
Щоб оминути гніт, поталу,
Пішли, як предки над Каялу,
Під Берестечко і до Крут.
Була їх міццю тільки віра,
Підмогою — братів офіра,
Вождем був крови зов і клич;

Були повстанцям за твердині
Лиш села, змінені в пустині,
А захистом — ліс, темна ніч.
(З поеми „Повстанці")

Чи може марно пропасти в історії така фаталістично-героїчна настанова до дійсности? Навіть тоді, коли треба визнати гірку правду словами „Бій програний!" На це дає єдино правильну відповідь фінал поеми:

Бій програний!.. В нас жертв багато,
та в світі не загине й атом,
і вічно житиме наш труд,
так, як живе в народних жилах
труд Осьмомисла і Данила,
князів, що боронили люд.
Так, споконвіку в Божім пляні
було повстання партизанів
і, хоч схилився їхній стяг,
то Україна в силах дужча,
бо вже міцніла в наших душах,
в ділах повстанців і серцях.

Олесь Бабій, активний борець за народну справу, ветеран визвольної війни, член українського патріотичного підпілля і політичний в'язень, свідомо вибрав собі такий поетичний напрям, в якому його перо могло б зробити якнайкращу прислугу тій самій народній справі: щоб найширші круги читачів, а передусім молодь, розуміли його твори, щоб в українську душу проникали просто й безпосередньо творчі думки й ідеї — одним словом, щоб поезія, не перестаючи бути собою, могла сповняти свою суспільно-моральну конструктивну й освідомну ролю.

Цим треба пояснити слова Олеся Бабія, що він, творячи свою поезію, не думав про ту чи іншу літературну моду, а шукав способів, щоб якнайбільш природно, ясно і зрозуміло передати іншим те, що лежало в нього на серці. Тому Бабій мав завжди свого читача, мав його і між інтелігентами, і між робітництвом, і між селянами. Ясні й переконливі, наче з каменю ковані, слова його творів лунали на сцені під час національних імпрез і передавалися півголосом під час таємних сходин підпільників. Чули їх навіть учасники польського суду над Бабієм, де голосно читались уривки з „Гуцульського куреня", як один із доказових матеріялів прокуратора. Твори нашого письменника пішли з ним на вигнання, щоб по таборах і на нових місцях поселення підтримувати духа рідних людей-емігрантів. Ми певні, що й там, на Рідних Землях, його твори не пропали безслідно — вони діють і промовляють до непокірних душ голосом великої надії, мотивом Лесиного „контра спем сперо".

Відбилися на творчості Бабія також емігрантські настрої. Їх слід глибокий, їх вислів сповнений важкої туги. Але це не безнадія, а тільки образ того, що живе в душі справжньої людини, патріота, позбавленого власної батьківщини. Треба ще додати, що, крім літературної творчости, Олесь Бабій проявив себе на таких ділянках праці пером, як літературна критика, журналістика і публіцистика. Він є автором кількох оглядів літературно-громадської діяльности М. Шашкевича, О. Ю. Федьковича, У. Кравченко, Олени Теліги, О. Ольжича й ін. Ще у Львові вийшла окремою публікацією його розвідка про видатного літературознавця і критика Миколу Федюшку-Євшана, а у львівському „Віснику" була опублікована довша розвідка про філософа Ніцше. З того часу походить також сонет Бабія „Ніцше", що його відмітив Яр Славутич у своїй книжці п.з. „Модерна українська поезія" (1950.р.).

Як журналіст, Олесь Бабій працював у редакціях таких львівських часописів, як „Діло" й „Українські Вісті". За фахом він учитель, хоч у шкільництві був діяльний недовго. Нагляд за організацією шкіл на Підляшші, гімназія в Холмі, таборові гімназії в Карльсфельді та Мюнхені на Фраймані, а тут, у Чікаго, Школа Українознавства при „Учительській Громаді" — це місця його педагогічної праці.

І тепер наш письменник у вільні від заробітньої праці години пересиджує за письмовим столом. Між іншим, переглядає й хоче перевидати свої повісті, знищені червоними під час їх першого наїзду на Львів у 1939. р.

І так за творчою працею та за важкою боротьбою з життям і за життя проминув уже 41 рік від того моменту, коли молодий поет під свист куль писав вірш „На Київ!", вірш, що став неначе провідним гаслом його творчости. Бож характер творчости Бабія, що не уникав мотивів і особистого характеру, передусім громадський, наставлений на розбудження національного духа в рідним народі і на збереження його перед смертоносними подихами історичної чорної бурі. Його творчість природна, без пози, без штучних ефектів — у ній сплелися гармонійно два елементи, людський і національний.

Віримо, що Олесь Бабій ще не доспівав своєї пісні до кінця — але й те, що зробив для свого народу, було доброю, корисною роботою, вірною службою Батьківщині. Є за що сказати поетові „спасибі"! Маємо надію, що його перо додасть ще не одну добру річ до дотеперішнього літературного дорібку і що, скоріш чи пізніш, все таки сповняться співзвучні з усім народом його бажання й поетичні візії, започатковані отим першим і все ще донині актуальним юнацьким покликом „На Київ!"

Теодор Курпіта

Олесеві Бабієві

(Дружне)

Шановний Докторе Бабію,
У Вашого тріюмфу час
Вітаю так Вас, як умію,
І слова дружнього алмаз,
Під шепіт муз і усміх ґрацій,
Кладу пером, немов Горацій,
Та кличу: Жийте двісті літ
І всі потреби наші чуйте,
Та для добра нас всіх пишіть,
Лише не все для нас друкуйте.

Пегас мистецтва — дивний кінь —
Не все на нього можна сісти!
Він вічности дочасна тінь
І таїна незглибних істин,
Бо часто, сидячи вночі,
Ми творення вдягаєм рясу
І миттю чуєм, що ключі
Згубили ми в сезам Парнасу,
Бо хоч ввели своє ім'я
І твору вирізьбили напис,
То метрики комічний ямб,
Як щур шугає нам в анапест.

Буваєм часто в сяйві зір
І місяця черкаєм пальцем,
Сонетом краючи папір,
Де попіл змішаний зі смальцем,
І пишемо бездонну ніч
З усіх писань найкращу річ,
А як замкнеться ночі паща,
То помічаєм, повні зла,
Що наша тема від нас важча
І легша від пера мітла.

І, кинувши перо у кут,
Вмить метрику берем у руки,
Але завважуєм капут
Снаги і творчої спонуки,
Бо де формальність має ріст,
Там корчиться ідея й зміст,
А згодом злобні теревені
І власний німб у крові ран,
Бо вірим все, що з нас є геній,
А критик каже: Графоман.

Буває, крильми мотиля
Берем чорнило у долоні
І бачим, як лежить земля
У нас на нігтях ще з Лисоні,
Але не створює миття
Краси мистецтва і життя,
Тому лишаєм зайвий труд
І творимо зі слів намиста,
Бо нешкідливий жоден бруд,
Якщо душа під ним є чиста.

І пишемо, і бачим крах
Своїх надхнень і крил незримих,
Не можучи в своїх словах
До „моркви" підшукати рими,
І в розпачі берем вірша,
Що був для Ґретхен, чи для Ґарбі,
І хоч реве, як бик, душа,
Його ми кидаємо в ґарбіч,
Аби й не бачив Саваоф
Безсилля сили наших строф.

Вернувшись в нудні свояси,
Вкладаємо до шапінгбеґу
Хлібець і лікоть ковбаси
І вирушаєм в путь далеку,
І, наче спутнік наших літ,
Якого траса небагата,
Окружуєм наш рідний світ,
Що від Союзу до Пилата,
Ладні життя віддати карти
За теплий погляд панни Марти.

Зглибляючи невдячність пер,
На стріті молимось до музи,
Аж доки перед нами сер
Не крикне: Гей, запніт си ґудзик!
І скочним помахом руки
Хапаєм всякі петельки
І поли згортуєм докупи,
Аби ніхто нам не казав,
Що легше показати пупець,
Як там сонетів і октав.

Даремно горнє в нас писати
І душу бгати у рядки,
Як в людських вухах повно вати
І наші не для них стежки,
Коли в епоху небезпек
Для них талмудом гавз і чек,
Коли на наш могутній гімн
І срібних слів гримітні труби,
Вони пускають носом дим
І німо спльовують крізь зуби.

Писання творче не кадриль,
І мука зватися поетом!
Коли похвалить критик стиль,
То зганьбить мовою й сюжетом,
І автор зламаний, як тин,
Підносить очі до вершин,
Питаючись, під власний витик,
За що іде тут боротьба,

Чи дурень він, чи дурень критик, —
Чи дурнями не є оба...

Та творчі муки не для Вас
І не для Вас усі ці назви!
Найлегший стиль дав Вам Тарас,
Хоч і найтяжчий серед нас Ви,
І Ваше слово, слова кант,
У своїй щирості брилянт,
Що так блистить, як взятий з міфу,
Горить, мов княжа рукоять,
Хоч часто є зовсім без шліфу,
І як вродились, так стоять...

Ми любим Вас усі давно,
Любив Вас Симон і Гермайзе,
І духа Вашого вино
П'ємо щоденно, як Бадвайзер,
Бо в Ваших віршах дорогих
Вбачаємо себе самих,
Які до Гані, чи Марусі,
Крізь сніговію і крізь лід,
Ходили босо у кожусі
Так, як колись ходив Ваш дід.

Поет. Боєць. Пройшли всі війни,
Любили піхви і книжки,
І не міняли України,
Ні власних ком за мідяки.

А що не зник Ваш давній дух —
То в Вас ще здому капелюх
І б'ється в кожну Вам секунду
Народу рідного жила,
Бо досі носите ту бунду,
Яку ще привезли з села.

Я вдячний є усім богам,
Що Ви мій друг з часів Европи,
І що обом судилось нам
Кривавити серця і стопи,
І падати і знову йти
Крізь дощ і бурю, і дроти,
І думати про вічний Львів,
Про давнього болючий скравок,
Як в сріблі синіх вечорів
Шукали кучерів білявок.

Ростіть! Пишіть! Кріпіть нам груди
І в мед замінюйте полин.
Вас Україна не забуде,
Хоч з нас забуде неодин.
За це нехай предобрий Спас
В опіці завше має Вас,
Аби за творчість всеударну,
За світ оман і дійсність мрій,
Нарешті віддихнув Бабій
І закупив в Парижі фарму...

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського

11 томів у ціні $82.50 за цілість. Продаємо на догідні сплати.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Avenue Chicago, 22, Ill.

М. Данилишин

Здобутки еміґрації

(Постійний зріст наших еміґраційних скупчень)

Українська еміґрація в різних державах свого поселення, що загально начислює понад два мільйони осіб, постійно і під кожним оглядом зростає, а поодинокі наші еміґраційні скупчення набирають чимраз більше сили та значення.

Обставини кількома наворотами приневолили поважну кількість нашого громадянства покидати свою рідну землю без відповідних засобів. В більшості випадків наші люди йшли в світ-за-очі, щоб на чужині шукати волі й праці, бо на рідних землях кожночасні непрошені опікуни ці життєві дорогоцінності нам обмежували та послідовно нищили.

Існуючі наші еміґраційні скупчення в Австрії, Німеччині, Франції, Бельґії, Еспанії й Англії, а більш численні в так званому Новому Світі, як у З.Д.Америки, Канаді, Бразилії, Арґентині, Уруґваї, Параґваї, Чіле, Венезуелі, чи навіть далекій Австралії мають за собою не лише певні здобутки, але всі вони теж виконують корисні обов'язки відносно нашої загальної справи.

Основним капіталом нашої еміґрації, розпорошеної по всіх закутинах земної кулі, були і є лише вроджені нам, українцям, **працьовитість і витривалість,** завдяки яким ми **зуміли побороти всі труднощі** еміґраційної дійсности та створити **свої власні засоби оборони нашої національної окремішности.** Крім цього наша еміґрація мусіла також здобувати собі національну приналежність, бо в більшості випадків нам приписувано ту національність, яка була нам накинена та ворожа. Еміґрації інших народів мали допомогу своїх державних апаратів, вони діставали опіку, поради та вказівки своїх державних амбасад та консулятів у місцях свого поселення, коли вся українська еміґрація була залежна **від своїх сил та здібностей,** а всі її **досягнення були здобуті виключно нашими власними силами й засобами!**

Сітка культурно-освітних, релігійних і суспільно-громадських установ.

Всі українські еміґраційні скупчення пов'язані сіткою різних організацій, з яких кожна в міру своїх сил і завдань веде свою акцію для постійної розбудови нашого організаційно-громадського життя. Згадані організації розпоряджають відповідним майном, яке забезпечує їхню майбутність, **а заразом є наглядним доказом життєздатности** наших еміґраційних скупчень. Діяльність наших організацій — це **наявний доказ, що наші громади живуть своїм питомим життям,** змагаючися за постійний зріст та скріплення.

Наші численні організації ведуть постійну акцію поширювання преси та книжки, а існуючі при них освітні гуртки, чи мистецькі секції, як хори, театральні та балетні гуртки, займаються плеканням нашого народного мистецтва. Їх виступи находили належне признання серед чужинців, що спричинювало популяризацію нашого мистецтва та українського імени серед чужого оточення.

Організації враз із своїми секціями чи гуртками — **це носії нашої культури, це двигуни, які постійно змагаються за розвій і скріплення** своїх громад та **служать самостійницькій думці** українського народу.

Преса й видавництва.

Наші еміґраційні скупчення в різних краях свого поселення видають кількадесять газет і журналів, які не тільки виконують виховну місію серед поодиноких наших громад, але теж захищають **права нашого народу до незалежности на зовнішньому відтинку.**

Серед теперішніх відносин преса відіграє велику й дуже важну ролю. Сила громади чи народу в значній мірі залежна від сили їхньої преси, бо якраз преса є мірилом їхньої культури, **дзеркалом їхньої моральної сили та дійсної духової вартости.**

Наша еміґраційна преса, створена й удержувана виключно нашими власними силами, стоїть на відповідному рівні, набираючи чимраз більше ваги та значення, **як важна оборонна** сила в змаганнях за повну нашу самостійність.

Видавництва, які існують по всіх наших головніших осередках, виконують також важливу місію, бо вони якраз служать основним потребам нашої дійсности, чого не можуть робити ті видавництва, які існують на українських землях, бо ці останні, вживаючи рідної мови і рідних назв, виконують акцію, що служить цілям і потребам окупанта. Еміґраційні видавництва видають свободолюбні твори наших письменників у рідній і чужих мовах, чим дають доказ нашої окремішности, як культурної нації, **яка заслуговує на повну державну самостійність.**

Народні Доми і Рідна Школа.

В історії нашого національного відродження Народні Доми та Рідна Школа відіграли

важливу ролю. Не менш важливу ролю відіграють вони серед наших громад на еміґрації. Вивезений із рідних земель загально прийнятий звичай, що кожна громада мала свій Народний Дім, існував і серед нашої еміґрації, де придбання власної домівки вважалося життєвою конечністю кожної нашої громади.

Кожний Народний Дім представляє собою нашу національну твердиню, в якій скупчується вся активність громади. В нім приміщуються бібліотека-читальня, Рідна Школа і дитячий садок, в нім відбувається ялинка, спільне свячене та цілий ряд інших громадських імпрез.

Вже цей самий факт, що будову Народних Домів виконувала кожна громада спільними силами, викликував загальне признання серед тубільців та еміґрантських скупчень інших народів. У більшості випадків будову домів виконували члени безкоштовно, працюючи в суботу й неділю, чи навіть ночами, себто, відмовляючи собі відпочинку. Започатковувано будову домів традиційним заложенням угольного каменя, а **закінчувано посвяченням та відкриттям, що перетворювалося у величаву маніфестацію, яка зачислювалася до історичних подій громади.** Посвячуючи власний Народний Дім, громада давала доказ **громадсько-організаційної зрілости.**

Не менш важливу ролю виконує Рідна Школа, що існує майже при кожній нашій організації чи парохії, які в більших чи менших розмірах займаються вихованням українського дорасту, вщіплюючи йому любов та пошану до рідної мови, традицій та звичаїв, захищаючи його від чужих впливів та винародовлення.

Рідна Школа на еміґрації виховала вже кілька молодих поколінь, які хоч згідно з законами мають уже іншу національність, то все ж вони працюють для української справи та духово почувають себе членами українських громад чи парохій.

Наукові установи та музеї.

Не зважаючи на різні життєві труднощі, наші еміґраційні скупчення зуміли створити кілька вищих наукових установ, як Наукове Т-во ім. Т. Шевченка, Український Вільний Університет, Українська Технічно-господарська Академія та Українська Висока Економічна Школа, що працюють над поширенням освіти серед нашої еміґрації та підносять її культурний рівень.

У послідних роках почали творитися українські музеї, що мають теж велике значення для нашої будуччини. Все це взяте разом ще раз стверджує, що наші еміґраційні скупчення живуть своїм питомим і власним життям та **постійно його розбудовують у всіх можливих і доступних ділянках.**

Українські кооперативи та промислово-торговельні й економічні підприємства.

Наші еміґраційні скупчення можуть похвалитися поважною кількістю економічних підприємств та спілок, які також **творилися виключно нашими власними силами й заходами.** Деякі з них розпоряджають тепер мільйоновими оборотами, що теж підтверджує постійний економічний зріст наших поодиноких громад.

У різних краях нашого поселення існують кооперативні позичкові каси, асекураційно-допомогові організації та поважна кількість більших чи менших торговельно-промислових спілок, які постійно збільшуються не лише майном, але також числом і членством. По деяких еміґраційних скупченнях існують Союзи Українських Купців і Промисловців, які порадами, кредитами та всіма іншими способами взаємно собі допомагають, **розбудовуючи свою власну економічну силу.**

Коли до того всього додати ще цілий ряд приватних підприємств, варстатів і крамниць, то мусимо признати, що й на економічному відтинку наша еміґрація **має не абиякий успіх,** тим більше, що це все майно, яким розпоряджають усі наші економічні установи та приватні підприємства, в цілості придбане працею та витривалістю нашого громадянства. А це черговий раз стверджує нашу життєздатність у боротьбі за наше спільне краще завтра.

Встановлення українських метрополій.

У житті й розвитку наших еміґраційних громад почесне місце займає Церква обидвох наших віровизнань. Релігійне життя серед нашої еміґрації почало розвиватися скоріше, ніж організаційне, та від перших днів свого існування виконує велику місію серед усіх наших громад у різних державах та на різних континентах. Ці громади мають поважну кількість парохій, які розпоряджають парохіяльними будинками та власними, в деяких місцевостях навіть величавими, церквами, які здвигнено заходами і працею українських поселенців. На еміґрації існують українські манастирі та богословські семінарії, як також релігійна преса та видавництва.

Як признання за належний розвій українсько-католицької Церкви **на еміґрації, створено дві її метрополії.** На руїнах мученичих метрополій Київської і Галицької виростає нова третя, метрополія для українців у Канаді, яку встановлено дня 18 листопада 1956 року. Впреосв. Кир Максима Германюка назначено ми-

трополитом українців Канади з осідком у Вінніпеґу, де дня 12 лютого 1957 року відбулися Його ерекційні торжества. Четверта українська метрополія повстала в З'єдинених Державах Півн. Америки, коли Ватикан датою 10 липня 1958 року призначив Впреосв. Кир Константина Богачевського українським митрополитом із осідком у Філядельфії, де ерекційні торжества відбулися 1 листопада 1959 року.

Наведені номінації завершують наші моральні здобутки на еміґрації і **є великим признанням для нашої мученичої Церкви та для українського імени на чужині,** тим більше, що в послідних роках прийшли ще нові номінації українських єпископів. Минулого року призначено нових єпископів для українських спільнот в Австралії, Бразилії і Німеччині, а тепер маємо деякі дані сподіватися номінації українського епископа в Арґентині, де живе чисельно найбільша українська спільнота в краях Південної Америки.

Загальні висновки.

Повищі короткі висновки наявно підтверджують, що наші еміґраційні скупчення під кожним оглядом постійно зростають та послідовно збільшують свою силу й значення. Це тільки поверховні підсумки та загальні висновки, а було б вказане, щоб у тих ділянках зібрати документальні дати і числа та дати цим належний документально-числовий перегляд усіх здобутків нашої еміґрації.

Серед наших еміґраційних громад є поважна кількість фахівців із вищою освітою, як лікарі, дентисти, інженери, адвокати, професори, судді, нотарі, а також фахівці, які в ранзі офіцерів займають визначні місця при військових, морських та авіяційних формаціях. У деяких краях наші еміґраційні скупчення мають своїх послів, сенаторів, а навіть міністрів, які на своїх відповідальних постах сприяють нашій загальній справі. В деяких державах при університетах існують катедри українознавства та відділи україніки при різних державних та університетських бібліотеках.

Реасумуючи все повище сказане, можна сміло ствердити, що **українська еміґрація має за собою поважні здобутки,** а в загальному **найголовніше те, що все, що ми в громадському чи приватному житті зуміли осягнути, придбане нашими впертими зусиллями, нашою вродженою витривалістю та працьовитістю.**

Закінчуючи, треба ствердити, що еміґрація не має і не буде мати рішального голосу щодо внутрішніх проблем України. Але незаперечним фактом є та дійсність, що у визвольних змаганнях нашого народу наші еміґраційні скупчення давали й дають значну допомогу, а в сучасних відносинах наша еміґрація та її вільна преса виконують провідну ролю в обороні історичних і державницьких прав нашого народу, а це має неабияку вартість та значення.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ О
ЧИТАЙТЕ В
ПОШИРЮЙТЕ И
„О В И Д"

ДРУКАРНЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

приймає замовлення на всякі

ВЕЛИКІ Й МАЛІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ

в українській, англійській та інших мовах.

Приймає до друку **офсетом або на плоскій машині КНИЖКИ, ЖУРНАЛИ, ПРОПАМ'ЯТНІ КНИГИ НАШИХ УСТАНОВ, ПОРТРЕТИ тощо.**

з гарним оформленням і оправою всякої величини.

Виконання робіт скоре й дуже дбайливе (зразком можуть послужити такі видання, як твори Тараса Шевченка, Трилогія Богдана Лепкого, „ОВИД" і інші).

Ціни низькі.

Роботи доставляємо до всіх місцевостей у ЗДА, Канаді та інших країнах.

За ближчими інформаціями звертайтесь на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PRINTING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue — Chicago 22, Ill. — USA.

Роман Турянський

Африка — цікавий континент

Вулиця в абісинському селі

Волочимось по Червоному морі з порту до порту, від Суезу по Джібуті й Аден. 10 годин їзди і ми переїхали з Джіди на другий бік Червоного моря до Порт Судан, головної пристані Судану.

Не помогла Насерові ціла армія вояків, що їх у цивільній одежі перекинув він на територію Судану. Ці суданці не тільки аґітували під час голосування за злуку Судану з Єгиптом, але також їздили з місця на місце й віддавали свої голоси. Більшість суданців голосувала за незалежність і в 1956 році Судан став самостійною державою. Патріотизм суданців видно на кожному кроці. На перехрестях доріг побудовані в національних кольорах, блакитно - жовто - зеленому, тріюмфальні брами, вікна крамниць прибрані національними прапорами, навіть на деяких вулицях місто освітлене національними кольорами. Більшість цього 9-мільйонового населення чорна і магометанського віровизнання. На особливу увагу заслуговує войовниче плем'я Фуці-Фуці. Всі мужчини рослі, добре збудовані, з лагідними рисами обличчя, відзначаються великою фізичною силою й носять довге, неначе жінки, волосся. В місті є багато европейців, головно італійців і греків. Не раз чув я, як при заході сонця з веж мечетів розносився голос „Аллах". Тоді араби били в сторону Мекки поклони й молились.

Але, як інакше виглядає цей самий звичай ранком! Пусті й темні вулиці міста, всі сплять, навіть поліцаї дрімають на лавках. Час до часу защебече пташина, з якогось городу запахнуть квіти і кругом панує тиша. Змагається день із ніччю, начинає дніти, перемагає день. Нараз з високої вежі гримить голос: А-л-л-а-х! А-л-л-а-х! З вітром несеться гомін над містом, падає між кручені вулички, вдаряє об кам'яні стіни домів, вилітає з міста й несеться далеко по пустині і морю. А я стою й дивлюся, як сходить сонце, а душу огортає якась незрозуміла туга...

Африка — це цікавий континент. Але не менш цікаві також екзотичні й оригінальні королі, султани й президенти. Деякі з них справді самостійно володіють у своїх країнах, але більшість — це м'яч у руках колонізаторів.

Серед президентів африканських республік Єгипту, Судану, Ліберії, Тунісу і Ґани найпопулярніший є Насер. Він своєю сміливою політикою створив у Африці політичний центр, щось у роді „третьої сили", з якою числяться малі й великі держави. В сусідній республіці, в Судані, що, як відомо, відлучилась від Єгипту, президент держави стоїть під політичним впливом Каїра.

В Тунісі володіє модерний і підприємчивий президент Бурґіба. То він зробив Туніс самостійною державою, а французи мають лише одну морську базу в Бізерті. Але хай ніхто не думає, що він ставиться вороже до французів, бо він закінчив університет у Парижі й оженився з француженкою.

Кваме Нкрума є президентом Ґани і він винуватий у тому, що ціна чоколяди піднеслась у цілому світі. Ґана є найбільшим продуцен-

Судан — в оселі

том какао й тому установлює ціну його на світовому ринку. Нкрума модерний і зручний політик із американським вишколом.

Ліберія — це найстарша республіка Африки. В 1822 році звільнені американські негри дістали свою власну країну Ліберію. Спочатку країною керували білі (читайте: Firestone Company), але з бігом часу, в 1847 році, негри перебрали владу у свої руки і стали „самостійною" державою, збудованою на зразок американської. Сьогодні нащадки невільників творять аристократію в цілій країні. В 1944 році у виборах президента Віліям Тгубман дістав більше голосів, як було уповажнених до голосування!!! Став президентом і на цьому пості тримається до сьогодні.

Серед султанів на перше місце вибивається султан Марокка Мохаммед У. Він із династії аляїтів, яка панує від 1668 року, і походить від самого каліфа Алі, зятя Мохаммеда, спорідненого з Пророком через його дочку Фатіму. Мохаммед V. панує від 1927 року, але з перервою, бо французи здетронізували його й заслали на Мадаґаскар. По двох роках він вернувся і став знову султаном, але вже вільного Марокка. Цей рухливий та інтеліґентний султан започаткував боротьбу з неграмотністю, будує школи, шпиталі й дороги, а його популярність серед марокканців зростає з дня на день. Кожної п'ятниці (мохаммедани святкують п'ятницю) збирається юрба людей перед мечетом. Грають фанфари, з меґафонів розлягаються співи корану. В алеї, що веде з палати до мечету, уставляються в червоних одностроях чорні сенеґальці, прибічна сторожа султана. Султан у золотій кареті їде на молитву, що триває 40 хвилин. Після молитви вертається до палати, але вже не в золотій кареті, а на звичайному ослі. Це символізує ту частину корану, яка каже, що всі люди собі рівні.

Справжньою революцією в країні гострих у відношенні до жінок звичаїв являються дочки султана, 26-літня Ляля Маліка і 28-літня Ляля Айша. Вони патронують марокканській службі здоров'я, прилюдно виступають і говорять у радіо, одягаються по-європейськи (ходять без серпанків), їздять автами, опалюються на публічних пляжах, а навіть відвідують каварні. Але обличчя двох „правдивих" і 50 жінок із султанового гарему ніхто поза палатною службою не бачив.

Лібія — це колишні італійські колонії Тріполі і Циринейка. На території тричі більшій від України живе тільки мільйон населення, бо більшість території Лібії — це пустиня.

70-літній король Аль Сайд Мохаммед рідко опускає свою палату (колишнє італійське касино Лейте) і справами держави не дуже цікавиться. Його найбільшою журбою є брак сина, хоч він уже чотири рази заключував подружжя, а перший раз, як мав 8 років!!!

На Золотому Побережжі, в області какао Ашанті, панує багатий король Nona Sir Osei Aqyeman Prempeh II. Хоч у нього довге прізвище, то поза його плем'ям його влада кінчається, бо він підлягає президентові в Акрі. В Ашанті підвладні визнають короля святим. На їх думку свята особа не може бути покалічена чи порізана, тому найменша операція примушує короля абдикувати.

На північ від Південно-африканського Союзу лежить кілька цікавих країн. Про одну з них, Басутолянд, в роках 1950-51 часто згадувала світова преса. Країною перекотилась тоді нова хвиля ритуальних мордів. Під час релігійних „обрядів" лікарі - чарівники вбивали свої жертви. Перед смертю жертвам вирізу-

вали великі куски з різних частин тіла, опісля м'ясо варили із тваринною кров'ю і горохом. Здається, що такою поживою затруївся король Seeiso. Стояло питання, хто має заступити небіжчика, перша чи друга жінка. Amelia Mantseba Seeiso, друга жінка короля, скористала з нагоди і проголосила себе королевою. Ця „тяжкої ваги" жінка вірить у „сильну медицину" і „домашніх лікарів", але вона не погорджує европейськими капелюхами й суконками.

Африка має не тільки чорні королеви, бо в Bechuanaland є біла королева!!! Bechuanaland займає територію рівну Німеччині. Населення країни складається з багатьох племен, але країною володіє той, хто є королем стотисячного племени Баманґвато. Під час своїх студій на факультеті права в Оксфорді король того племени, Серетсе Кгама, зробив скандал, бо оженився з рижою англійкою Рут Віллямс. За таке „пониження" його здетронізували. Але вмішались англійці і тепер біла королева із своїм чорним чоловіком володіє країною.

Як бачимо, в Африці є багато королів, але цісар є тільки один, в Абесінії, король королів (так він називає), Негус Негесті Гайле Селязіе. Він уважає себе в простій лінії нащадком короля Соломона і королеви Саби. Оповідають, що колись король королів ходив босий (як не було близько закодонних репортерів і фотографів). Але часи зміняються, а з ним і звички цісарів. Сьогодні король королів їздить темнозеленим Rolls Royce, а коли він їде вулицями Аддіс Абеби, тоді цілий рух завмирає. Всі шофери і пасажири без різниці, чи вони чорні, чи білі, мусять виходити з автобусів і приватних авт та віддати поклін королеві королів. Гайле Селязіе уважає цілу Абесінію своєю приватною власністю. Від 400-ого року Абесінія є християнська країна. (Вже в першому столітті по Христі існувала абесінська держава). Головою абесінської коптійської церкви є Гайле Селязіе, але виглядає так, неначе абесінська церква в справах подружжя більше толерантна від англійської. Бо король королів Гайле Селязіе має дружину з „другої руки"; його дружина, королева Манан, передтим була заміжня!!!

Ми приїхали до головного порту Абесінії Массава. Ця пристань лежить в Еретрії, колишній італійській колонії. Але в 1953 році Еретрію прилучили до Абесінії. Передтим Абесінія не мала доступу до моря, тільки користала з транзиту до пристані Джібутті у французькій Сомалії. Цю пристань збудували італійці, а тепер побільшують абесінці.

Зразу в очі кидається інший спосіб життя. Араби назагал маломовні, понурі, несимпатичні. Абесінці — це веселий і приємний народ. В Массаві, цьому 17-тисячному містечку, вулиці заповнені жінками. Більшість жінок носить барвисту, подібну до циганської, одежу, а дехто навіть модерні суконки. Обличчя в них чорні, але гарні, очима вміють „блискати", а змисловість аж б'є від них. У дальших від міста оселях жінки ходять без одежі. Якщо ви колись заїдете до Абесінії, не називайте абесінців неграми, бо тоді кінець із приятелями. Абесінці хаміти і називають себе білими!!!

Африка — це дійсно цікавий континент!

Судан — за містом

Дарія Кузик

Антін Рудницький

Життя і творчість.

Антін Рудницький, визначний піяніст, диригент і композитор, є одною з найвидатніших постатей в історії української музики. Йому також судилося бути ініціятором і першим представником модернізму в нашій сучасній музиці. В своїх, повних свіжости й оригінальности, творах він по-мистецьки зумів сполучити українську народну тематику з найбільш вишуканими формами західньоевропейської композиторської техніки.

Антін Рудницький народився 7. II. 1902 року в Луці, коло Самбора. Його батько, нотар і відомий громадський діяч, скоро помер, залишаючи тягар виховання п'ятерох дітей своїй дружині, що з великою посвятою зуміла дати їм усім високу освіту.

Науку гри на фортепіяні зачав Антін, маючи 9 років, за спонукою матері, якій звернули увагу на його непересічні музичні здібности. Будучи учнем найкращих педагогів (Вілєм Курц, Єжи Лялєвіч), він закінчив Львівську Консерваторію в 1920 році. Весь той час заохота й підтримка матері мали великий вплив на розвиток його багатогранного таланту і вже дуже скоро він почав виправдувати надії, покладені на нього. І так з нагоди його виступу в 18-му році життя, Ст. Людкевич писав у рецензії: „Короною концерту був виступ А. Рудницького, який уже сьогодні подає не тільки надію, але й певність, що українська музика матиме в його особі першорядного піяніста широкого розмаху і глибокої вдумливости".

Опісля в 1921 р. він здобув першу нагороду за свої два фортепіянові твори „В роді Леґенди" і „Скерцінo". В той час він був також дириґентом об'єднаних хорів „Бояна" і „Бандуриста" та асистентом дириґента львівської міської опери. Одночасно студіює дальше як піяніст у „Майстеркляссе" відомого віденського піяніста Лева Сіроти.

В 1922 р. після ряду самостійних концертів у Західній Україні (до речі, перших там цього роду) Антін Рудницький їде на дальші студії до „Гохшуле фір Музік", де завдяки своїм винятковим здібностям стає учнем найкращих мистців того часу. Його вчителями були: Еґон Петрі та Артур Шнабель — фортепіян, Франц Шрекер і Ферручіо Бусоні — композиція, Юлій Прівер, (тогочасний дириґент берлінської фільгармонії) — дириґентура. Вони, ці вчителі, а також мистецьке міжнародне середовище, в якому опинився наш молодий митець, та опісля довголітнє близьке знайомство з Бартоком мали великий вплив на формування його дальшої творчої індивідуальности.

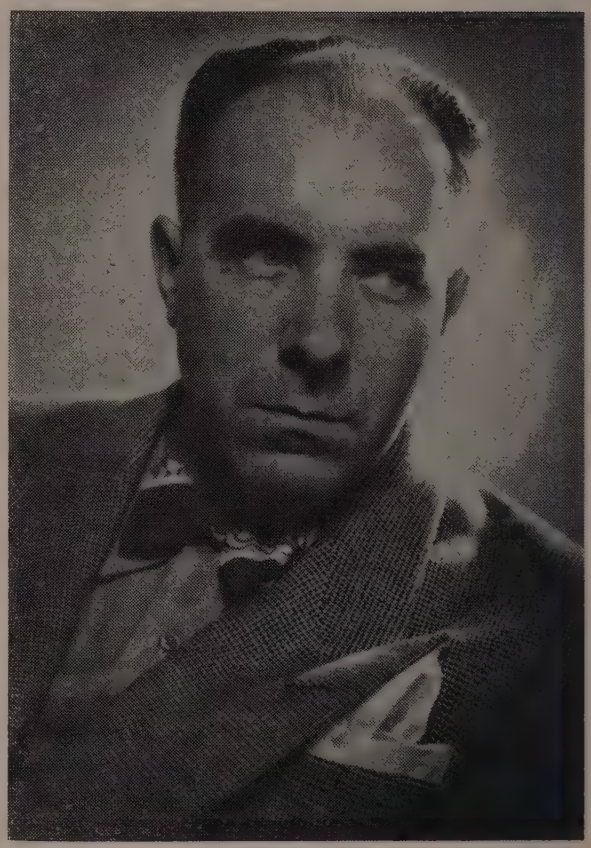

Антін Рудницький

В 1926 р. Антін Рудницький закінчив у „Гохшулє фір Музік" свої музичні студії як пія

ніст, диригент і композитор, складаючи найвищий іспит („Райфепріфунґ") і рівночасно здобувши на берлінському університеті ступінь доктора філософії (з музикології).

А рік пізніше його, відомого вже в тому часі піяніста і композитора-авангардиста модерних течій у нашій музиці, запрошено, на поручення Егона Петрі, на диригента державної опери в Харкові. Після приїзду на Україну (в 1927 р.) А. Рудницький, повний запалу і нових ідей, кидається у вир праці на занедбаній із багатьох причин ланці нашої музичної культури.

На Україні Антін Рудницький перебув до 1932 р., працюючи спочатку як диригент Харківської Опери та професор Музично-драматичного Інституту, а опісля, від 1930 р., як диригент Київської Опери і голова катедри диригування в Київській Консерваторії.

Позатим він диригує новоствореною укр. Державною Фільгармонією, влаштовує власні авторські концерти, (перші в сучасній укр. музиці), організує фортепіянове тріо, яке успішно концертує по більших містах України, а також виступає як піяніст-віртуоз.

Коли політичні відносини на Україні помітно погіршились і оставати там довше навіть чужому громадянинові було небезпечно, Антін Рудницький разом із своєю дружиною, славною нашою співачкою Марією Сокіл, з якою він співпрацював в опері на Україні від самого початку, переїжджає в 1932 р. (скориставши з вакаційної відпустки) до Львова.

Тут його всестороння діяльність продовжується. Він, як перший до того часу українець, був запрошений на диригента польської міської опери. Позатим працює рівночасно як директор філії Музичного Інституту в Дрогобичі та диригент найбільшого мішаного польського хору „Лютня-Мацєж" і чоловічого університетського хору. Одночасно був професором Консерваторії ім. Шимановського, де провадив оперову і диригентську клясу. В тому часі також постійно концертує разом із своєю дружиною як у Західній Україні, так і за кордоном: у Берліні, Відні, Ризі, Ковні та інших містах. Ті їхні високомистецькі концерти були одночасно також тріюмфом української музики, не тільки тому, що концертанти виступали як українці, але також тому, що вони завжди вплітали в програми своїх концертів твори українських композиторів.

Антін Рудницький також диригував варшавською фільгармонією, виконуючи в першому концерті виключно симфонічні твори українських композиторів. В той час це було велике досягнення і тоді польська преса вперше заговорила про своєрідний чар і свіжість нашої музики.

Протягом двох літ А. Рудницький був гостем-диригентом в опері, радіо і фільгармонії у Варшаві. Також диригував державними симфонічними оркестрами Литви і Латвії. Музичні критики відмітили ті концерти дуже прихильними рецензіями. „Лєтувос Аідас" у Ковні, в Литві, пише: „Останній концерт державної оперової оркестри, диригований п. Антоном Рудницьким, був великим тріюмфом так для оркестри, як і для диригента. Поза своєю великою музичною культурою, освітою і досвідом, диригент посідає вроджену здібність видобути (у виконавців) ритмічну досконалість і оркестрові тональні ефекти..."

Навіть ворожа до українців польська преса є повна похвал; у Варшаві „Газета Польска" з признанням пише, що „А. Рудницький є не тільки досвідчений і обдарований диригент, але також справжній музика, який своїм диригуванням звеличує композитора і його твори..."

В половині 30-тих років Антін Рудницький при співучасті передових виконавців (Марія Сокіл, Михайло Голинський і ін.) організує в Галичині високомистецькі музичні імпрези, перші у своєму роді, які здобувають небувалі успіхи (Франківські ювілейні концерти, тисячна вистава „Запорожця за Дунаєм" і „Наталки Полтавки", симфонічні концерти української музики тощо).

Музична діяльність А. Рудницького багата і всестороння. Він не тільки композитор, піяніст-віртуоз, диригент, визначний педагог, знаменитий організатор музичного життя, але також автор розвідок і статтей на музичні теми та музичний критик. Його переклад книжки Феруччіо Бусоні „Спроба нової естетики музики" був друкований 1938 р. в „Українській музиці". Він також є автором „Історії української музики", цінної і необхідної книги, яку незабаром має видати Наукове Т-во ім. Шевченка.

Його перша стаття „Модерна европейська музика" була друкована у Львові ще в 1920 р. в мистецькому журналі „Митуса". Протягом довгих літ він дописував до „Діла". Його статті на музичні теми появляються також у чужомовних мистецьких журналах: „Дер Анбрух" у Відні, „Мельос" у Берліні, "La Revue Musicale" у Парижі, „Сиґнали" у Варшаві та ін.

В 1935 р. під час побуту в Німеччині Антін Рудницький на запрошення берлінського університету виголошує там же цикл музично ілюстрованих викладів про українську музику.

Не дивлячись на таку багату і многогранну

діяльність протягом цих літ, А. Рудницький постійно концертує із своєю дружиною, Марією Сокіл, не тільки на европейському континенті, але також в Америці, куди вони обидвоє виїхали в концертове турне в 1937 р. на пропозицію Митрополита А. Шептицького, щоб зібрати гроші на докінчення першого українського шпиталю „Народна Лічниця" у Львові.

В 1938 р., повернувшись знову до Америки, вони відвідали також Канаду, даючи разом понад 100 концертів. Тут їх застав вибух війни і вони вже більше до Европи не повернулися.

У З'єднинених Державах, де вони поселилися напостійне, Антін Рудницький організує українську Оперову Компанію („Запорожець за Дунаєм", „Катерина"), концертує як керівник ансамблю "Cosmopolitan Stars of Opera", дає ряд власних авторських концертів (Нью-Йорк, Вашинґтон, Філядельфія, Детройт) при співучасті Марії Сокіл і деяких американських мистців; виступає також як диригент "Pop Symphony" в Carnegie Hall в Нью-Йорку, а в травні 1957 р. диригує симфонічною оркестрою Торонта, виконуючи з нею твори українських композиторів і свою Другу Симфонію.

Крім того А. Рудницький викладав у Семінарії і Коледжі св. Василія в Стемфорді, а від ряду літ є професором Academy of Vocal Arts і Philadelphia Conservatory of Music, директором школи „Українські Музичні Курси" та "Ocean County School of Music" в Томс Рівер, де від 10-ти літ є головою товариства "Music and Concert Guild", яке щороку влаштовує в Томс Рівер серію концертів визначних американських мистців.

В 1954 р. обіймає провід мішаного хору „Кобзар" у Філядельфії й організує при ньому оркестру. Вже перший концерт цього хору з оркестрою викликує ентузіястичний відгук преси, а дальша діяльність „Кобзаря" під проводом Антона Рудницького висуває його на чоло всіх українських хорів в Америці.

Його музична діяльність подивугідна: незвичайно багата і всестороння. Все ж таки найважніша є його творча праця. Компонувати зачав він ще в 15-тому році життя. Від самого початку твори Антона Рудницького є наскрізь модерні, а рівночасно вони суто національного характеру. Його перші твори це: „Три прелюдії", „Баляда", „Чотири п'єси" на фортепіян та хори „Гамалія" і „Паліям миру". „Гамалія" був виконаний хором філії Української Академічної Гімназії в 1919 р. під керівництвом молодого композитора-гімназиста, а „Паліям миру" злученими хорами „Бояна" і „Бандуриста" в 1920 р. В тому часі постали також „Рожевий квіте" (до слів Б. Лепкого) на 2 мішані хори і „Сумні ідеали" (Ст. Чарнецький) для чоловічого хору. Далі йдуть „Дві мініятюри", „В роді Леґенди" і „Скерцінo", які були нагороджені на конкурсі ім. О. Нижанківського, де членами жюрі були Людкевич, Барвінський і Ф. Колесса. Слід стверднути, що вже в цих перших творах, які так дуже різняться від творів його попередників, замітна дуже добра формальна будова, глибоко лірична мелодійність і користування найскладнішими сучасними засобами композиторської техніки.

В 1921 р. появляються сольоспіви: „Три спокійні пісні" (Осінь 1918, Колискова, Біла береза) та цикл „Пісні любови" (сім), а опісля „Варіяційні студії" оп. 4, написані в модерному атональному стилі на тему стрілецької пісні „Ой, видно село". До тої групи ще слід зачислити „Чотири пісні до слів Бельмонта" оп. 5 (Гімн сонцю, Вістря, Зоряна грамота, Втрата) та сонату для віольончелі і фортепіяну.

Після короткого захоплення атональністю Рудницький починає виробляти свій власний стиль. У висліді тих творчих шукань повстає повний ніжности цикл „Китайська флейта" оп.6 (написаний до слів стародавніх китайських поетів у німецькому перекладі Ганса Бемґе,), яким композитор започатковує свій експресіоністично-романтичний період. Далі слідує перший струнний квартет для віольончелі сольо та фортепіянова соната оп. 10 написана в Києві в 1931 р., на теми стрілецьких пісень „Ой, видно село" і „Ой, та за журились". Вона була відзначена першою нагородою на міжнародному конкурсі у Варшаві в 1937 р.

На замовлення Київської Опери А. Рудницький пише 3-актову хореографічну драму (балет) „Буря над Заходом" на лібретто Івана Крушельницького і приблизно в тому часі повстають „Три гімни індустріяльної доби" для баса і камерної оркестри.

Імпресіоністична „Лірична поема" оп. 15 для сопрано і симфонічної оркестри та Перша Симфонія (в якій, не зважаючи на складну ще поліритмічну й політональну внутрішню побудову, помітна більш безпосередня мелодійна тематика та ясно накреслені контури клясичної форми) є переломовими в творчості Антона Рудницького. Ними він і завершує той період творчих шукань.

Оперою „Довбуш" він започатковує новий етап своєї творчости, вступаючи на шлях но-

вочасного музичного реалізму. Цьому стилеві він залишився вірним і до сьогодні. Опера „Довбуш" з 1936-38 років (3 дії, 5 відслон) була написана на лібретто Богдана Антонича, яке після його смерти докінчив Святослав Гординський. У цій опері, що її музична мова суто драматична, А. Рудницький користується в побутових сценах гуцульською музичною тематикою, навіть у її оригінальній формі. Після концерту в Детройті, на якому Марія Сокіл виконала арію „Дзвінки" з тієї опери, музичний критик з "The Detroit News" Russel McLauchlin пише між іншим: „Це безперечно арія з першокласної опери..."

Дальші твори А. Рудницького — це „Драматичний Пролог" („Мойсей") для тенора і оркестри, „Три танки" й „Весняна сюїта" (за Лисенком) для струнної оркестри, два струнні квартети „Гамалія" (в 4 частинах) для чоловічого хору a capella, 5 обрібок народних пісень для мішаного хору з фортепіяном, 6 обрібок для жіночого хору з фортепіяном.

Крім того слід згадати сольоспіви: „Дванадцять народніх пісень" оп. 18, „Кантовий Триптих" оп. 19, в якому так по-мистецьки поєднаний церковний архаїчний музичний елемент із модерною композиторською технікою, „Три пісні до слів Шевченка" оп. 25 (Немає гірше, як в неволі, Якби зустрілися ми знову, Радуйся, ниво), цикл „Чотири пісні про поневолену Україну" оп. 26, до слів сучасних українських поетів (Українська земля, Київ, Мати, І ти воскреснеш, Україно), "Four songs for a high voice" оп. 33 і "Two humoristic ballades" оп. 34 для баритона.

Для хору й оркестри є симфонічні поеми „На світанку" і „Пролог" із „Мойсея", кантата „22 січня 1918" (з баритоновим сольом) та „Любіть Україну" (до слів Сосюри).

Крім вищезгаданої Першої Симфонії є ще Друга (українська) і Третя Симфонія, „Балетова Сюїта" оп. 11, „Весела увертюра" оп. 14, концерт для віольончелі й оркестри оп.20, „Фантазія" для віольончелі (1959) та фортепіянові твори „Три поліфонічні п'єси для моїх синів" (1946), „Два концертові танки" („Мужеський" і „Гуцульський"), „Варіяції на простеньку тему" (1959) та „Шакона і Фуґа" (1959).

Поза численними дрібними творами та обрібками А. Рудницький також оформив музично фільми „Запорожець за Дунаєм" і „Трагедія Карпатської України" та зредаґував партитури і клавір до „Ой, не ходи, Грицю" та „Запорожець за Дунаєм".

Kate Cameron у "Daily News" (Нью-Йорк) пише: „...Новий фільм „Запорожець за Дунаєм" стоїть на високому мистецькому рівні. Але найбільше приманливою його прикметою є прегарна музика Антона Рудницького..."

Також інші музичні критики в різних країнах висловлюються з найбільшим признанням про твори нашого композитора. В Торонті (Канада) Едвард В. Водсон в "The Evening Telegram" пише: „Твори Рудницького замітні своєю оригінальністю: кожний несподіваний ритмічний зворот, чи мелодійний або гармонійний нюанс має характер спонтанности. Усе це — музика, яка кипить, повна емоції".

З уваги на брак місця обмежуємось тільки цими цитатами. Хочеться тільки коротенько сказати, що повні свіжости і оригінальности твори Антона Рудницького відзначаються майстерністю композиційної техніки і глибокою експресією. Вони повні пристрасної драматичности і співучої лірики. В них прекрасно сполучено модерну музичну мову, її форму і стиль із українською тематикою.

Ці твори, складені з емоційного і формального боку, ставлять великі вимоги як до слухачів, так і до виконавців. Композитор не любить (і тому оминає) малих форм; навіть свої пісні пише у формі циклів, нпр. „Лірична поема" (для сопрано і великої симфонічної оркестри), яка складається з п'ятьох пісень, написаних до любовних поем Наталі Холодної (триває 25 хвилин), і про яку „Берлінер Бирзенцайтунг" (Берлін) пише: „Лірична Поема" Рудницького є глибоко-емоційним твором, повним незвичайно поетичного настрою. Високомистецька оркестрація цього твору свідчить про руку композитора, який прекрасно вміє використати можливості модерної оркестри..."

Низка творів А. Рудницького появилася друком у видавництвах: „Україна" (Київ-Ляйпціґ), „Паньствове Видавніцтво Музичне", "Dimit Edition" і "Edward B. Marks Music Publishers".

Біографічні дані про д-ра Рудницького поміщені не тільки в Енциклопедії Українознавства, але також у World Biographies, McMillan Music Enciclopedia, Baker's Music Dictionary і інших.

В 1943 р. вибрано його членом Польського Наукового Інституту в Америці, а в 1959 р. запрошено його в члени Наукового Товариства ім. Т. Шевченка.

Вкінці слід ще додати, що Антін Рудницький є батьком двох синів, з яких старший, 17-літній Роман, здобув уже чималу славу як піяніст-віртуоз, а молодший, 15-літній Доріян, цього року має дебютувати з власним концертом, як віольончеліст.

Лев Р. Лепкий

Причинки до генези трилогії „Мазепа"

Задум мого Батька написати твір, що звеличував би постать Великого Гетьмана, зродився ще перед трилогією „Мазепа". Спершу написав Батько не повість, тільки сценічну річ, драму. Вона починалась окремим довшим заспівом-прологом.

Пригадую, що цей пролог любив деклямувати приятель Батька, Остап Луцький. Він часто заходив до Батька з Василем Стефаником і вже на вступі, як відчиняв двері, починав своє привітання словами цього заспіву: „Скажи, скажи нам, Кочубею, яку ти мав тоді ідею..." А Стефаник, підсміхаючись, перебивав: „Так, так, Богдане, гріх буде, якщо не скінчиш тієї драми". Батько запевнював тоді, що драма в дійсності майже закінчена, тільки потребує ще деякої виправки, а це вже дрібничка.

Засідаючи за стіл, поки на ньому з'явилася традиційна підвечіркова кава, Батькові гості продовжували балачку на тему тієї драми, яке вона мала б значення, заповнивши таку важливу прогалину в нашій драмі. Бо й справді не було в нас сценічного твору, що його можна б було виставляти з нагоди різних національних святкувань.

Це було десь у 1912-1913 роках, і мені здається, що ця драма до першої світової війни була вже готова до друку та мала появитись на сцені з нагоди з'їзду т. зв. „новонавернених аристократів". З'їзд був проєктований на осінь 1914 р., на закінчення 100-річчя народження Шевченка. Патронувати йому мав Митрополит Шептицький, а ініціятором його був полковник австрійської кавалерії барон Ґужковський.

Він часто приїздив до Кракова і стрічався з моїм Батьком у каварні Мрожинського в Ринку, напроти Суконниць і Дробнера, на розі Плянт і Щепанської вулиці.

Каварня Дробнера мала свою давню традицію. Там залюбки пересиджували різні літератори, мистці, журналісти та політичні еміґранти. Щоденним гостем був, між інш., Пілсудський, бував теж Ленін і Троцький, що перебували в Закопанім, а з наших Липинський, Стефаник, посол до австрійського парляменту д-р Трильовський та тодішні студенти Краківської Академії Мистецтв, Бойчук, Северин, Курилас, Гаврилко та інша „богема." В цій каварні обговорювано всякі новини, розсновувано різні пляни, і цей плян з'їзду обговорював барон Ґужковський із приятелями. Чув я, що в ньому мали взяти участь потомки гетьмана Розумовського, які жили в Стирії, та інші „новонавернені". Найбільше розраховував барон Ґужковський на цю польську магнатерію, що виводилася з давніх княжих і боярських родів.

Богдан Лепкий

На жаль, з'їзд із причини війни не відбувся. Драма теж не побачила сцени. Вона згоріла під час московської навали 1914 р. Втікаючи через Карпати до Відня, Батько спинився в Яремчі, в готелі Гануса. Готель згорів, і в цій пожежі, разом з іншими рукописами, згоріла й драма.

Довго не міг Батько переболіти тієї втрати та все носився з думкою написати твір, присвячений Гетьманові Мазепі, при чому згадував мого діда, о. Сильвестра Лепкого, (псевдонім: Марко Мурава), якого високо цінив й любив дуже. Дідо дивувався, як у нас недоцінюють Гетьмана Мазепу, людину великої культури і знання, що через трагічний полтавський бій не могла здійснити свого задуму. Дідо піддавав Батькові цю мазепинську тематику й радив писати драму. Дідо бо любив театр, зачитувався в Шекспірі й твердив, що народ без театру не може бути нацією. В себе в селі мав драматичний гурток, який давав вистави у т. зв. сальоні на приходстві, а коли приїхав до Бережан наш театр, возив на театральні вистави своїх парафіян і платив їм карти вступу.

В 30-ліття смерти Діда відбувались у селі Жукові поминки на могилі Діда. Мого Батька зустрічали при в'їзді до села, при т. зв. тріюмфальній брамі, і старенький війт Недільський у привітальній мові згадував, як то Дідо мріяв, щоб, замість корчми в селі, була театральна заля! І це здійснилось. Але за неслухняність села польська влада заборонила давати вистави, щоб таким чином жуківців покарати якнайбільше.

У Вецлярі, в таборі для українців - полонених, де Батько учив на курсах українознавства, зродився в Батька задум писати, замість драми, історичну повість „Мазепа". Ця тема не давала Батькові спокою, тим більше, що наші письменники чомусь тією тематикою не користувались. Цікавились нею такі великі творці, як: Гюго, Вольтер, Рене Мартель, Р. Ґотшаль, Кестлінґ, Словацький, Рилєєв, Пушкін, В. фон Гайденштам, А. Єнзен, Сомеліюс у літературі, в музиці Ф. Ліст (симфонічна поема), Е. Неріні, Шеля, Мінхгаймер, Чайковський, Кортесі, Педрелі, а в малярстві Ріхтер, Маркс, Ріппенгавзен, Норблін, Верне, Девіль, Буланжер, Бровн та інші.

А все ж таки поетові-лірикові і новелістові не приходилось легко розгортати таке велике епічне полотно. Та Батько рахувався з вимогою часу. Він мав на увазі пекучу потребу відповідної лектури для полонених, бо хотів блиском гетьманської булави вибити їм з голови почуття меншевартости, а чином великого гетьмана, союзника могутнього володаря Карла XII., розкрити московські звірства.

Що уявляв собою Вецлярський табір, у якім Батько працював над освідомленням полонених та який саме зв'язаний з генезою Трилогії, свідчить хоч би цей уривок із спогадів Батька:

„Вже з початком війни 1914 р. попали в австрійський і німецький полон тисячі вояків російської армії, між ними багато й українців. Їх гнали битися за „царя і атечество", за імперію, що кривдила нарід, відбираючи йому не тільки право становити про себе, але й нехтуючи його мову та національне ім'я. Тоді то „Союз Визволення України" забажав облегшити своїм землякам долю на чужині й розкрити незрячі очі. Тому пороблено заходи перед австрійською і німецькою владою оснувати один український табір в Австрії (Фрайштадт) і аж три у Німеччині (Раштадт, Вецляр і Зальцведель), а для старшин у Ганноверш-Мінден.

Табори були вивінувані непогано. Мали навіть окремі залі на віча, концерти й театральні вистави.

Не легко було зорганізувати такі табори. Свідомих українців приходило з німецького фронту дуже мало. Трохи більше було їх по австрійських таборах. Це ті, що переходили через Галичину, де не лише кожний священичий чи вчительський дім, але й кожне село були для них першою школою національної свідомости, що виявлялося в наслідках не тільки по цих таборах полонених, але й опісля, під час революції й визвольної війни. Подібна історія повторилася 1939 р. Полки з України, що „заразилися" національною свідомістю в Галичині, Москва мусіла перекинути на фінляндський фронт.

В таборі полонені були здебільша неписьменні, з тих, що то себе називали „православними", а то й „русскими", і навіть свого національного імени не знали та не хотіли, чи боялися українською мовою говорити.

Найгірше було з т. зв. „унтєрами", що помадою мастили вуса та при кожній нагоді виявляли свою нехіть до українства. Виходило, що їх треба позбутися з українських таборів, але ж бо саме між ними скривалися корінні українці і то трохи грамотні. Треба було знайти якийсь підхід до них. Вони повинні були бачити в людей „Просвітнього Виділу" своїх приятелів, братів-опікунів. Нагода траплялася кожної хвилини. Один хотів, щоб перевести його до іншого бараку, де жив його приятель, другий до лікарні просився, третьому грозила кара за непорозуміння з німецькими наставниками тощо.

Всі ці прохання доводилось вислухувати терпеливо, передавати голові „Просвітнього Виділу", а цей щоднини відбував нараду із своїм „українер-гавптманом" та старався кожне прохання поладнати. Таким способом „Просвітний Виділ" поволеньки здобував собі довір'я серед полонених. Та не всіх. Бували такі, що, закусивши зуби, до нікого з професорів (так нас називали полонені) не підходили й нічого не просили. Ніяк не дали намовити себе ні до школи, ні до читальні, ні до хору, нікуди. А тим часом із тими, що повірили в наші добрі наміри, починалося роботу. Спершу практичну: закладалося чайню і щось в роді кооперативи. Крамниця-чайня діставала окремий гарний барак. На столах в ньому лежали часописи, шахи, доміна. Вибрана полоненими управа старалася про чай, цукор, оселедці тощо. Для письменних була скомплектована бібліотека. „Союз Визволення України" присилав чимало українських, а то й російських книжок, пройнятих українським духом, що корисно впливало на поширення свідомости. „Союз Визволення України" вміло й солідно провадив велике діло.

Одним із найважливіших засобів були табо-

рові школи, від початкової починаючи, а народним університетом кінчаючи.

Полонені мали теж свою оркестру та хор, з яким їздили під проводом о. Турули з концертами по німецьких містах, здобуваючи собі признання німців та популяризуючи українське питання.

Незабутнім серед полонених був концерт Модеста Менцінського у Вецлярському таборі. Співав головно народні пісні. А співав їх незрівняно. І сила голосу, й орудування ним, і розуміння тексту викликували могутнє враження. Не один із полонених, що бокував від народної роботи, після цього концерту ніби із сну пробудився. Менцінський умів торкнути найбільш оглухлі людські душі".

Осяги праці над освідомлюванням полонених були спонукою ще більш докладати труду. Батько весь день був занятий у таборі. Викладав у т. зв. народному університеті, провадив окремі курси рисунків і малювання та щойно ввечорі приходив додому, де вже ждали на нього гості, старшини та звичайні полонені. А пізно вночі засідав знову до праці. Приготовляв різні видання „Союзу Визволення України" до друку, або писав свою трилогію. Здебільшого продовжував цю працю ще ранніми ранками, поки пішов до табору.

Вецляр над Ляном, де був табір, сприяв такій літературній роботі своїм настроєм та мальовничим положенням на узгір'ях, з руїнами старинного замку Барбаросси й пам'ятками по Ґете, який жив тут колись, відбуваючи юридичну практику. З тих часів зациліла й історична липа, що під нею снував Ґете свої думи, попиваючи на лавочці цілющу воду.

Серед такої романтичної природи Батько не занедбував писати, крім трилогії, й вірші, зокрема під враженням воєнних подій, зв'язаних із славними перемогами Українських Січових Стрільців.

Незабаром були зформовані з полонених перші українські полки т.зв. „синьожупанників". Вони відходили з табору під національним прапором, при звуках національного гімну, а це зворушувало до сліз.

Та прийшов час, коли спорожніли табори, і Батько перенісся з родиною до Берліну. Там, хоч було важке, голодне життя, Батько від ранку до ночі не покидав праці. Писав трилогію та дописи до української преси в Америці, з чого удержувався.

Мешкав у Ванзе під Берліном, де жив теж гетьман Скоропадський. Батько часто відвідував гетьмана і гетьман заходив до Батька.

Крім балачок про недавнє наше минуле Батько прочитував гетьманові деякі розділи з трилогії. Ґетьман радів, що саме про Мазепу ця повість. Бо чужими він оспіваний, а своїми виклятий із наказу Петра І. Тому й мовчанка про нього в українській літературі.

Перебував тоді у Ванзе і В'ячеслав Липинський. Як колись у Кракові, так і тепер заходив і проводив довгі вечори на балачках із Батьком, при тому допитувався, як поступає праця над трилогією. На його думку, вона принесе велику користь для масового освідомлення, тим більше, що в нас справді посуха на історичну літературу.

Незабаром зголосився, як видавець, Яків Оренштайн, власник „Української Накладні" в Берліні. Він платив Батькові від аркуша рукопису, здебільшого тижнево, і все йшло на життя, інакше Батько не був би в спромозі продовжувати працю.

Трилогія була написана здебільшого у Ванзе, а скінчена в Кракові. В ніякому іншому місці Батько не писав її, тому всякі інші здогади на цю тему не мають основ. [1])

Поява трилогії викликала широкий відгомін у краю. „Діло" з 2. XI. 1926 р. писало: „Нарешті маємо цікаву, літературно написану,передуману, запальну історичну повість," — такий є щирий оклик кожного, хто прочитав перші три томи трилогії „Мазепа"... Три томи по 300 сторінок прочитає сучасний український читач із запертим віддихом і нетерпляче жде на нових два, так, немов би це була остання сенсація фільму! В інтересі власного таланту, українського читача і дальшого розвитку рідної історичної повісти — він (Лепкий) повинен продовжувати свій великий цикл історичної епопеї".

М. Струтинський писав в „Українськім Голосі" з 7. І. 1927 р.: „Велика вдячність належиться Б. Лепкому, що він саме в теперішню хвилину вичарував нам у своїй трилогії безсмертного Мазепу та його епоху".

Іван Кедрин писав у „Новому Часі" з 7. І. 1927 р.: „Нарешті заповнена прогалина, про яку сором було згадувати. Діждався Мазепа українського пам'ятника, можуть українці вдивлятися в його обличчя, різьблене українським долотом".

Проф. Роман Смаль-Стоцький з нагоди 60-ліття автора трилогії висказав таку думку: „Трилогія „Мазепа" змальовує незабутні сцени боротьби українського народу з Москвою. Водночас цей твір є напрямною для змагань воюючого українського покоління, що його центральною політичною програмою є визволення України з московського ярма.

1) „Християнський Голос", ч. 42, за 1955 р. „Ми і Світ" ч. 19, за 1955 р.

6 томів Трилогії Б. Лепкого Видавництва М. Денисюка (ювілейне видання з 1959 року)

Момент 60-ліття автора трилогії збігається 300-літтям народин великого гетьмана Украи Мазепи. Українська Армія на еміґрації рундувала мандрівний перстень ім. Мазепи, кутий із московської зброї, добутої під иєвом. Цей перстень подарований Лепкому тим, що переходити він буде на тих українських творців, що так, як Ювілят, прислуиться найбільше здійсненню незалежної країни — ідеї гетьмана Мазепи". („Вядомості Літерацкє", 22. II. 1933 р.)

Та не тільки українські критики привітали явву трилогії; згадали про неї і польські ературознавці. Проф. університету Марії Здзєховскі присвятив їй у кількох числах ленського „Слова" довгу статтю на тему Україна і Росія":

„Трилогія — це афірмація України, що виолюється з московського ярма, велична, до ри всенародної епопеї виростаюча картина агічних зусиль українського народу в змаго до великої мети".

Ясно, що всі ці признання були заохотою для Батька не обмежуватися до запроєктованих двох томів „Мотрі", а розгорнути твір аж на дев'ять томів і останніми мали бути два томи „Орлика" та „Войнаровського". Та Батько вспів ще написати тільки І-ий том „Орлика", який починав друкуватися декілька разів під час останньої воєнної хуртовини і після доповнення загублених деяких сторінок тексту появився щойно 1955 р. накладом „Наукового Товариства ім. Шевченка" і УВАН в Америці. („Від Полтави до Бендер").

А все ж таки трилогія дорешти не скінчена. І добре було б, коли б наші автори історичних повістей із молодшої ґенерації, напр. Ю. Тис, взялися за цю тематику. Цікаве бо життя Орлика, його сина, а ще цікавіший Войнаровський, небіж Мазепи, що, схоплений у Гамбурзі посіпаками Петра І., загинув як мученик за ідею.

Трилогія, як підкреслюють критики, виповнила цю жахливу прогалину в нашій літературі, і це було завданням її автора. Батько

(Закінчення на 28-ій стор.)

ПРИЧИНКИ ДО ГЕНЕЗИ ТРИЛОГІЇ „МАЗЕПА"

(Закінчення з 27-ої стор.)

сповнив його як письменник - громадянин, що ніколи не йшов за модою, [2]) бо такої в нас, на превеликий жаль, не було. Він перший започаткував її. Найкращу оцінку Батькового чину дав д-р Павло Лисяк: „Громадський елемент у житті й творчості Б. Лепкого! Хто цього не розуміє, ніколи не зрозуміє, ані правильно не оцінить Богдана Лепкого, ані як письменника, ані як ученого, хоч тематика його безсмертних писань говорить про це аж надто пророчисто. Включно до рішення Б. Лепкого взятися до писання історичних повістей, щоб таким чином нашому загалові поставити перед очі картини минулого, навчити його це минуле любити, ним дорожити. І наш загал гаряче на ці почини відгукнувся. Книжки історичного змісту стали в нас найбільше почитною лектурою". [3])

2) Д-р М. Шлемкевич, „Загублена українська людина", Нью-Йорк, 1954 р.

3) „Збірник у пошану Поета", Українське Видавництво, Краків-Львів 1943 р.

ТРИЛОГІЯ „МАЗЕПА" БОГДАНА ЛЕПКОГО АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У доповненні до статті д-ра Лева Р. Лепкого (сина письменника Богдана Лепкого) п. н. „Причинки до генези трилогії „Мазепа" подаємо українській громадськости приємну вістку:

Трилогія „Мазепа" Богдана Лепкого появиться англійською мовою накладом видавництва Миколи Денисюка в Чікаґо. Буде це скорочений переклад — однотомник, коло 600 сторін друку, в люксусовому й популярному виданні. Переклад роботи Дмитра Корбутяка. Перекладач, скорочуючи цей великий твір, постарався, щоб окремі частини не втратили свого зв'язку, становили цілість і відповідали чужинецькому читачеві. До перекладу буде відповідний вступ для американського читача та пояснення понять і звичаїв, що конче до цього перекладу будуть потрібні.

Перекладом трилогії „Мазепа" видавництво започаткує серію англомовних видань з української літератури. Про речинець появи будуть ще окремі оголошення.

»Самопоміч« у Чікаґо

ГОСПОДАРСЬКІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТИ

В РОКАХ:	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
ПРИБУТКИ	4,245	11,053	20,186	33,044	49,033	63,349	78,402	102,476	151,438
ВИТРАТИ	1,438	3,253	7,481	16,285	22,212	29,075	33,805	38,814	53,242
ВИТРАТИ У ВІДНОШЕННІ ДО ПРИБУТКІВ У %	34	29	37	49	45	45	45	38	35
ПЛАТНІ	—	—	2,500	8,094	10,675	12,621	12,977	13,454	16,563
ПЛАТНІ У ВІДНОШЕННІ ДО ПРИБУТКІВ У %	—	—	12	24	22	20	16	13	11
ДІВІДЕНДА У %	3	3	3	3	3	3,5	3,5	4	4
ДІВІДЕНДА В СУМІ	1,768	5,596	9,193	12,836	20,635	28,136	37,989	50,954	77,065
ДІВІДЕНДА У ВІДНОШЕННІ ДО ПРИБУТКІВ У %	41	50	45	39	42	44	48	49	51
ВКЛАДИ	133,085	327,089	456,506	622,089	868,535	1,138,703	1,517,043	1,887,985	2,376,168
ПОЗИКИ	58,087	106,795	254,733	429,030	686,799	804,382	853,657	1,367,449	1,981,295
ПОЗИКИ У ВІДНОШЕННІ ДО ВКЛАДІВ У %	43	32	55	68	79	76	56	72	83
КАСОВА ГОТОВІСТЬ (готівка, депозит, бонди)	77,991	228,895	247,253	216,030	239,300	327,946	666,431	572,066	494,919
КАСОВА ГОТОВІСТЬ У ВІДНОШЕННІ ДО ВКЛАДІВ У %	57	68	54	34	27	28	43	30	21
ЗАПАСНИЙ ФОНД	751	2,664	2,578	8,530	13,986	20,869	29,097	41,998	61,820
ЧЛЕНИ	420	621	845	1170	1346	1675	1995	2384	2754

Рис. Л. Рихтицький

Ще за час друку цього числа „Овиду" ми мали приємність відвідати 5. лютого 1961 р. річні Загальні Збори Федеральної Кредитової Кооперативи „Самопоміч" у Чікаґо. Відбулися вони під знаком дальшого росту цієї устано й були віддзеркаленням реалізації гасла **„Сам поміч" це наш шлях до вершин добробут**

Під цим гаслом ми друкували перед 4-

роками, в перших числах „Овиду" на північному континенті, низку показових оголошень. У цих оголошеннях при помочі окремої табелі ми виказували майно всіх наших кредитових кооператив „Самопоміч" у ЗДА, збірною балянсовою сумою 3,000,000.00 долярів. У цій сумі на чікаґську „Самопоміч" припадало тоді 927,000.00 дол. З великою радістю можемо поінформувати наших Читачів, що по чотирьох роках ця цифра зросла втричі. Сьогодні сама „Самопоміч" у Чікаґо доходить вже до 3,000,0000.00 долярів оборотового капіталу й вона, так як тоді, так і тепер залишається найбільшою українською кредитовою кооперативою у ЗДА.

Замість реферування звітів керівних органів кооперативи (їх реферували на Загальних Зборах президент Р. Мицик, менаджер О. Плешкевич, член Кредитового Комітету А. Зборик і голова Контрольної Комісії Д. Німилович), ми друкуємо нову табелю, опрацьовану Дирекцією з нагоди Загальних Зборів. Звертаємо увагу наших Читачів на цю табелю, як на показник здорового розвиткового процесу кредитової кооперативи. Цей показник виказує нам не тільки зріст вкладів ощадностей і позичок, двох основних елементів діяльности кредитової кооперативи, але в ньому ми бачимо також справну господарку її керівних органів під оглядом ліквідности капіталу, раціональної бюджетової господарки й ґарантії на зложені ощадності членами в кооперативі. Ця табеля говорить сама за себе, і як ми вже згадали на початку є найкращим виявом „нашого шляху до вершин добробуту — через „Самопоміч".

мд

КЕРІВНІ ОРГАНИ ФЕДЕРАЛЬНОЇ КРЕДИТОВОЇ КООПЕРАТИВИ „САМОПОМІЧ" В ЧІКАҐО

Сидять зліва до права, пп.: О. Плешкевич, Д. Німилович, А. Артимович, Р. Мицик, В. Попадюк, П. Бабяк, Я. Войнаровський.

Стоять у першому ряді зліва до права, пп.: О. Йона, О. Весоловський, Дм. Пілецький, П. Семків.

Стоять у другому ряді зліва до права, пп.: В. Кусик, М. Сенчишак, А. Сокологорський, В. Гавдьо, В. Галушка.

Неприявні, пп.: А. Васинчук, А. Масловський, А. Зборик, О. Городиський, М. Яременко.

СЕРЕД КНИЖОК

Цифри й факти про сучасну Україну

В серії Суспільно-політичної Бібліотеки Видавництва „Пролог" появилася невеличка об'ємом, та цінна й багата змістом, чергова праця **проф. Д. Соловея: „Політика ЦК КПСС у плянуванні розвитку промисловости та промислових кадрів на Україні".**

Шановний автор передає тут у легкій формі аналізу цифрового матеріялу, вибраного з його великої студії, що її він мусів, на жаль, нерівномірно розділити на декілька окремих публікацій у різних видавництвах неоднакового характеру?!

До цієї низки праць автора належать: **„Голод у системі колоніяльного панування ЦК КПСС на Україні"** — „Український Збірник" кн. 15, Мюнхен 1956; **„Вияв наслідків політики колоніялізму ЦК КПСС за допомогою статистичних даних про роздрібний товарообіг України", „Вільна Україна" ч. 18,** Дітройт 1958, **„Український Збірник"** кн. 13 і "Ukrainian Revue" ч. 18, Мюнхен 1959;

„Колоніяльна політика ЦК КПСС у світлі цифрових даних про транспорт і зв'язок України" — „Вільна Україна" ч. 22, Дітройт 1959; „Людність України за сорок років влади ЦК КПСС", відбитка з „Вільної України" 1959 і ін.

Було б далеко вартніше, якщо б того роду актуальні студії появлялися рівномірними випусками в серії видань науково-дослідної української установи, в відповідному оформленні, в українській і також в англійській та може й інших чужих мовах. Бож проф. Д. Соловей, хоч і відірваний від наукових центрів і атмосфери, роздобуваючи часто потрібні матеріяли й літературу за власні скромні засоби, систематично й широко-розпляновано досліджує вже довший час актуальну проблему колоніяльної політики большевиків не тільки в Україні, а й у інших неросійських республіках Совєтського Союзу. При тому автор нагромаджує, порядкує й проаналізовує багатий цифровий матеріял про суспільно-економічні, побутові й культурно-освітні відносини в сучасній Україні.

При допомозі різних показників, напр., демографічних даних, аналізи бюджетів Української ССР і всесоюзних, порівнянь товарообігу в Україні, в цілому СССР і на теренах РСФСР, кількости видавництв, преси, капіталовкладань, розбудови мережі транспорту, засобів лучби, вантажообігу, перегляду поодиноких галузей промисловости, проф. Соловей виявляє на підставі самих же совєтських джерел розміри колоніяльної політики ЦК КПСС і совєтського уряду.

Теоретичне тлумачення колоніялізму вождами большевизму показує автор на конкретних прикладах їх таки дискримінаційної політики в неросійських складових республіках Совєтського Союзу, так же ж порівнює яркі суперечності совєтських конституцій і інших законодатних актів та постанов з дійсністю, виявлені в фактах і цифрах.

У згаданій найновішій студії автор дає ясний перегляд зібраного в 16 таблицях цифрового матеріялу, проаналізовує м. і. обсяг капіталовкладань у народне господарство СССР у розподілі між основними республіками за роки 1918-1955 і зокрема ілюструє дискримінаційний підхід ЦК КПСС до України при розподілі капіталовкладань у її народне господарство, які, не зважаючи на найбільше знищення війною України, по війні постійно зменшуються (з 19,2% в роках1946-1950 на 14,4% в пляні на 1959-1965, —у відсотковому відношенні до цілого СССР).

Систематичне гальмування розвитку промисловости в Україні замігне й у зменшуванні промислових кадрів і у відворотному розподілі людности між містами й селами. Колоніяльна політика совєтської влади стримує зростання міської людности в Україні, затримує приплив української сільської людности до міст, а зайвину робітної сили на селі вивозить до азійських просторів Сов. Союзу. Сприяє нагомість припливові до українських міст колоністів із корінно-російських теренів (напр., нині вже навіть у західньоукраїнському Львові станов лять вони 35% мешканців). Весь промислово-виробничий персонал фабрик і виробництв України виносив в 1955 р. 17% загальносоюзної кількости при питомій вазі всієї людности України в Союзі — 20,3%, коли ж промислово-виробничий персонал РСФСР виносив у тому році 70%.

Віддаючи в усьому перевагу Російській СФСР, большевицький уряд намагається втримувати інші складові республіки в стані постачальників сировини й півфабрикатів російських фабрик. Автор, нап вираховує, що в порівнянні до вл сної кількости худоби й свин Рос. СФСР дістає непропорцій більше м'ясних виробів, шкірян взуття, вовняних і ін. тканин. Т тут, як і в інших працях, автор п рівняльною аналізою совєтських фіційних даних — про пересилан поштою листів, пакунків, грошов переказів, телеграм, вкладів ощ ностей, обслуговування людно транспортом залізницями й автобу ми тощо, — показує, як політи большевицького уряду втримує бутово-економічне життя неро ських республік на нижчому рівні.

З порівняння офіційних даних п роздрібний товарообіг за роки 19 1955 виходить, що людність Ук їни й інших неросійських рес блік (87 міл. людей) живе на 31,7 гірше, ніж людність РСФСР (11 міл.)

Так до цеї, хоч і малого розмі книжечки, як і до інших своїх о блікованих частин студій, додає а тор численну бібліографію ста стичних матеріялів і літерату Тож методологічний підхід ав ра (хочби деякі показники були спірні, їх, зрештою, можна обме вати й побільшувати) і нагро джений порівняльний матеріял є жним дороговказом для молодих слідників, які схотіли б продовжу ти студії в тому напрямі. (Слід ло б обмежити, а то й пропуск відклики до статтей у цьогобіч пресі, бо досліди того роду т більше переконливі, чим біль вони обмежені до протиріч сам же даних большевицьких джере

Було б великою неувагою з бо українських чинників, відповіда них за солідну й науково обгр товану інформацію про Україну большевицький колоніялізм, якщо не використати досвід і новіші с дії проф. Д. Соловея для перекла і видання в чужих мовах бодай браного в окремій публікації.

Проф. Дмитро Соловей, колиш учень проф. Д. Багалія й співу сник його харківської історич економічної школи, відомий у н ці з сумлінних дослідів, у яких же акуратно послугується статист ною методою.

І. Витанович

Записки полоненого

Олекса Кобець: „Записки полоненого". Видання 4-те. „Дніпрова Хвиля". Мюнхен 1959, 8⁰, ст. XVI — 414 — 1 неп. портрет

Не можна не подякувати видавництву „Дніпрова Хвиля" за перевидання „Записок" Ол. Кобця.

Це дуже цінна річ; цінна не тільки як мистецький твір, але й з погляду чисто історичного, як намальована талановитим учасником подій першої світової війни картина-ілюстрація тих подій, подій у високій мірі правдивих, зв'язаних із руїною теріяльною й тяжкими людськими реживаннями та жертвами по о боках фронту. В чотирьох білы розділах переходять перед наш очима картина за картиною: **І. „ передодні війни"** із страшними у вами мобілізації й жорстокого с лення російського військового на льства до підлеглого вояцтва; **ІІ. війні"** з її жахіттям, побільшува жорстокістю й глупотою началь та дикунством темної московсь

салдатської маси, що знущалася над населенням; III. переживання **„В неволі"**, зв'язані вже з жорстокостями австро-мадярського начальства, й остання IV. **„Додому і вдома"** — про поворот із полону й несподіване арештування автора і його товаришів, як зрадників російської „батьківщини", та врешті прибуття до Києва й несподівано неприхильне прийняття. Картини змальовані автором, настільки жахливі, що він не раз кінчає уступ за уступом вигуком „Проклятя війні!"

Це згрубша переказаний зміст спогадів. Насправді кожна частина складається з цілої низки окремих нарисів, що малюють різні епізоди з життя-буття і вояків і населення території, на якій точилися військові дії.

Але „на війні, як на війні" — побіч жахливих подій і вчинків були й ясніші, коли вояк із гнаної на заріз худоби опинився в становищі, коли міг почувати себе людиною, зустрічаючи людське до себе відношення безпосереднього начальства чи навіть „ворогів".

Звичайно, тут не місце перечисляти всі ці картини й епізоди, що так рясно розкидані в спогадах. Я відмічу лише один важливий розділ, у якому автор оповідає про своє перебування в таборі для полонених вояків російської армії — українців під Фрайштадтом у Горішній Австрії та про ту освідомну роботу, яку там провадив „Союз Визволення України" (ст. 349-384*). О. Кобець оповідає докладно про ту роботу та про тих діячів, що її провадили, а були вони в своїй більшості визначними представниками західньоукраїнської інтеліґенції, спеціяльно добираними проводом Союзу, що складався з наддніпрянських політичних емігрантів. Ця робота дала у висліді цілу дивізію добірних вояків українського визвольного війська, так звану „Сіру Дивізію".

І хоч автор присвятив описові тієї освідомної роботи, що велася у Фрайштадтському таборі в рр. 1914-1918 всього тридцять із чимсь сторінок, то все ж зумів змалювати її та її діячів дуже живо і з великою симпатією. Цей його опис був властиво першою спробою показу цієї роботи, якщо не рахувати статті Петра Чикаленка в „Новій Раді" 1917 р. ч. 80, але Чикаленко говорить головно про Зальцведельський табір.

Про цю освітню роботу СВУ мало що знає наше молодше покоління — і східняки й західняки — тож опис її ведення й наслідків будуть для них справжньою ревеляцією.

Шкода лише, що передруковуючи свої „Записки", автор не дав цього свого розділу на перегляд котромусь із керманичів Союзу, які перебувають у Вільному Світі. Вони б виправили деякі помилки, що їх допустився автор, говорячи про СВУ та його діячів у перших виданнях „Записок", що появилися під большевицькою владою. Тих помилок, очевидно, не можна було спростувати, але тепер це було цілком можливе.

Отже, говорячи про Андрія Жука, що був одним із керманичів СВУ, автор вже надто демократизує його зовнішній вигляд, одягаючи його в „блискучий від атмосферичного впливу в часі сурдут, непомірно довгий, трохи йому не до п'ят, і дуже стоптані черевики" (стор. 331). Насправді носив Жук, як і інші члени президії СВУ, зовсім пристойну, модну тоді „хвостатку", та й черевиків ні він, ні я стоптаних не носили. Зайвим перебільшенням звучить і Жукова праця по 16-20 годин на добу (ст. 332) Маляр Юрко Галицький був родом із Катеринославщини, а не Херсонщини (стор. 356), Микола Василько не мав титулу барона (ст. 358), Скоропис не був ніяким великим поміщиком (стор. 332), або „землевласником" (стор. 375), а походив із незаможної родини. З багатого поміщицького роду був тільки один керманич Союзу — Маріян Меленевський, що мав революційне псевдо **Басак,** але він уже давно перед прилученням до СВУ позбувся свого маєтку, видавши його на революційні справи. Перебільшенням є теж називати покійного Скорописа „дипломатом европейського маштабу" (ст. 375). Заможною людиною з-поміж членів СВУ був лише розстріляний поляками в 1919 р. Євген Любарський-Письменний, що його либонь і має на увазі автор, говорячи ще про одного поміщика з подвійним химерним прізвищем, якого ніяк не запам'ятаєш (ст. 332). Але Любарський в час війни ніяких доходів із свого маєтку не мав і жив із сім'єю у Відні, заробляючи як службовець Союзу. Помиляється автор, кажучи, що за ввесь час до Фрайштадту тільки раз приїздили Андрій Жук та М. Меленевський (368). Насправді, Меленевський, а передусім Жук, відвідували табір не раз, та й мені доводилося там бувати.

Це остаточно дрібниці, але краще було б, як би їх не було.

„Записки полоненого" — твір яскраво протиросійський, а заразом дефетистичний. Автор великий ворог імперіялістичної війни і її спричинників, царів і цісарів. Це й зрозуміло, бо як міг свідомий українець „любити царя, що наш люд обдира" та ведену в загарбницьких інтересах війну, що спричинювала стільки горя бідним людям. Підсичувався цей настрій і соціялістичною пропаґандою, веденою в таборі деякими інтелігентами. Це вороже до деяких „вінценосців" ставлення прибирало часом наївні форми. Так, коли по смерті цісаря Франца Йосифа зайшла мова про те, щоб помістити в таборовому часописі „Розвага" його некролог і портрет, то вся редакція, що складалася з самих полонених, рішуче тому противилася, хоч як умовляв їх це зробити дуже улюблений ними відпоручник СВУ, др. О. Охримович, який через це мав великі неприємності від команданта табору. Думаю, що тепер автор жалував би своєї революційної наївности. Адже ж ніяк не можна було рівняти конституційну Австрію та її монарха з царською тюрмою народів. Шановні редактори „Розваги" разом із автором „Записок" у своїй ненависті до „вінценосців" не взяли до уваги, що саме під владою покійного Франца Йосифа міг постати Фрайштадтський табір і вся та українська освідомна робота, що в ньому велася.

Отже, цілком природним було б ушанувати його в таборовому часописі так, як належалося, й не було б це ніяким колінноприклоненням, негідним українського самостійника й демократа.

Поява „Записок" аж двома накладами в Державному Видавництві була справжньою несподіванкою, — так вони не пасували до плянів окупанта. Правда, „Записки" спрямовані були проти царського ладу, але не тільки за те, що царат розпутував війну, але й за його асиміляційну політику. А большевики перейняли стару царську політику щодо України і всякий виступ проти цієї політики вважали скерованим проти існуючого режиму. Це, а зокрема розділ про роботу СВУ, й було власне причиною конфіскати „Записок", а не сама тільки похвальна рецензія, яку покійний Максим Гехтер помістив в органі чеського міністерства закордонних справ "Prager Presse" (автор передмови, д-р Лоза, помилково називає цю газету „Нає Фрає Прессе").

Замітка Гехтера могла звернути на Кобцеву книжку увагу Кремля й московські держиморди, прочитавши її, схаменулися й наказали знищити її. На щастя, оригінальни' примірник знайшовся в Конґресовій бібліотеці у Вашинґтоні і з нього зроблено теперішнє видання.

Воно остільки різниться від першого, що містить передмову д-ра М. Лози про автора та його „Записки" і взагалі про його літературну діяльність, а в додатку його п'єсу „В Тарасову ніч", написану у Фрайштадті й видану окремою відбиткою з „Вісника СВУ".

Кінчаючи, можу ще раз подякувати вид. „Дніпрова Хвиля" за те, що передрукувало „Записки", та побажати читачам якнайшвидше з ними познайомитися. Вони варті того великого розголосу у світовій пресі.

Свого часу здобув собі великий розголос подібний до Кобцевого твір Ремарка „На Заході без змін", яким величезну рекляму зробили йому його компатріоти.

„Записки полоненого" стоять далеко вище за Ремаркову книжку і якщо б появилися вони в своїм часі в перекладі на котрусь світову мову, то безперечно принесли б заслужену славу й авторові й нашій Батьківщині.

Вол. Дорошенко

*) До цього треба ще додати розділ під нагол.: „Союз Визволення України та його Вісник", ст. 323-334.

НА СПЛАТИ ПО ОДНОМУ ДОЛЯРОВІ ТИЖНЕВО

Повне Видання Творів Тараса Шевченка

Т. I. Поезії до року 1843.
Т. II. Поезії 1843 - 1847 рр.
Т. III. Поезії 1847 - 1857 рр.
Т. IV. Поезії 1857 - 1861 рр.
Т. V. Назар Стодоля. — Різні твори.
Т. VI. Повісті: Художник. — Наймичка. — Варнак.
Т. VII. Повісті: Княгиня. — Музика. — Нещасний. Капітанша.
Т. VIII. Повісті: Близнята. — Мандрівка.
Т. IX. Журнал.
Т. X. Листи.
Редактор тт. I - X — П. Зайцев
Т. XI. Т. Шевченко, як маляр (160 репродукцій малюнків). Автор розвідки — Д. Антонович.
Т. XII. Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на інші мови. Редагує Р. Смаль-Стоцький.
Т. XIII. Збірник статтей про Т. Шевченка та його творчість (в тому ще ніде недрукована праця Юрія Клена).
Т. XIV. Бібліографія творів Т. Шевченка та праць про нього. В. Дорошенко.

Перший наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видав Український Науковий Інститут у Варшаві.
Появилося воно під редакцією окремої Редакційної Комісії в складі:
Голова — О. Лотоцький, секретар — Р. Смаль-Стоцький,
Редактор — Павло Зайцев.
Автори поясняльних статтей і дослідчих праць, друкованих у цьому Повному Виданні Творів Тараса Шевченка:
Антонович Д., Білецький Л., Брик І., Дорошенко В., Дорошенко Д., Дубицький І., Зайцев П., Кордуба М., Лепкий Б., Лотоцький О., Луців Л., Маланюк Є., Сірополко С., Січинський В., Смаль-Стоцький Р., Смаль-Стоцький С. і Чижевський Д.
Другий наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видає Видавництво Миколи Денисюка напередодні 100-літніх ювілейних святкувань. Повне Видання Творів Тараса Шевченка Видавництва Миколи Денисюка матиме 14 томів, друкованих на доброму білому папері, гарно оправлених в імітацію шкіри, з позолоченням. Ціна за ввесь комплет цього монументального видання лише $ 60.00 на сплати по одному долярові тижнево або по 4 - 5 долярів місячно. За ближчими інформаціями та за ілюстрованими проспектами звертатися на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 W. Chicago Avenue Chicago, 22, Ill.

ПАПІР

У ВЕЛИКОМУ ВИБОРІ

НА

- КНИЖКИ
- ЖУРНАЛИ
- ЛЕТЮЧКИ
- ТОРГОВЕЛЬНІ ДРУКИ

НАЙЛІПШОЇ ЯКОСТИ

КАНЦЕЛЯРІЙНІ ПАПЕРИ Й НА ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ

ДОСТАВЛЯЄ

Reliable Paper Company

УКРАЇНСЬКІ ДРУКАРНІ, ВИДАВНИЦТВА Й ПРИВАТНІ ОСОБИ НЕ ТІЛЬКИ В ЧІКАҐО АЛЕ І В ІНШИХ МІСТАХ

ОБСЛУГОВУЄ ЗАСТУПНИК ЦЕЇ ВЕЛИКОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ КОМПАНІЇ
УКРАЇНЕЦЬ (доставець паперу на 14-томове видання творів
Тараса Шевченка і трилогії Богдана Лепкого)

PAUL MARRINOFF,
3305 N. Newcastle Ave.
Chicago 24, Ill.
Phone PA 5-8529

За інформаціями можна звертатися до п. Павла Маринова письмово або телефонічно також по українськи.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.

Телефон: HU 9-0520

Приймає вкладки й дає позички

ПОЗИЧАЮЧИ на авто, на меблі, на задаток хати, на ремонт дому чи ін. платите в Кредитовій Кооперативі „САМОПОМІЧ“ лише дол. **48.75** відсотків від дол. **1.000.00** заодин рік.

ПРИ ЦЬОМУ коштом **„Самопомочі“** забезпечується позичку до висоти дол. 10.000 на випадок смерти або цілковитої непрацездатности позичальника.

БЕРУЧИ в **„Самопомочі“** кредит на авто і даючи на її забезпечення свій тайтел (право власности) **не потребуєте ручителів.**

ПРИ ЦЬОМУ можете полагодити забезпечення авта від різних випадків.